P.Victor.
Pomponius Lætus.
Fabricius Camers.
R.Volaterranus.
De Vrbe Roma.
Scribentes.

Flauius de Locis ac Ciuitatibus Italiæ, deq;
eius Appellationibus Priſcis ac Nouis.

Reuerendo In Chriſto.D.Io.Matthæo Gyberto Pro/
tonotario Apoſtolico: Ac Illuſtriſſimi et Reuerē/
diſſimi Domini.D.Iulii Car.Medicis.S.R.E.
Vicecancellarii etc. Maiori Secretario
Io.Bapt.Pius Bononienſis.

P INDARVS Vir ornatiſſime i ea Ode: quæ inſcribitur: Epharmoſto Opūtio Luctatori, laudandū uetus uinum monet: floridos uero cantus recentiorū: ſuſpiciendos. Ego perinde cum Pindaro afficior ueteribus auctoribus: ita tamen ut recentiores nō negligam. Exemplum ſtomachi mei habes in oculis, opuſculum uidelicet Fabricii Varrani Epi ſcopi Camertis uiri utraq; lingua cultiſſimi, breuiarium Vrbis Romæ continens. Ego tuus olim in Bononienſi Gymnaſio præceptor, nunc cliens, occupationes tuas exonerare ſtudens: quicquid alii longis ambagibus ſuper Vrbe Roma dixere, in Epitomen ab Epiſcopo Varrano, Victore, Volaterranoq; noſtro digeſtū, tibi dica/uimus, ut te Vrbs illa non lateret: cuius maxima pars es. Te enim Reuerēdiſſimus Medices Argus ingeniorum, qđ impoſſibile ſit occultare inſitos mores, ut idem poe/ta cecinit, ex omnibus unum delegit, qui animum ſuum gereres, et merito quidem tuo uel maximo. Virtutes ſane omnes in pectore tuo domicilium ſibi conſtruxerūt.

Cunq; et Pater Francus nobiliss. et Patria urbium pulcherrima fortiſſimaq;, te laude omnifaria cõdecorẽt, Tu tamen more ſacris certaminibus Vincentiũ, et patriã, et parẽtes quotidie uirtute duce, comite fortuna, coronas. Vnus habens morum, quidquid poſſidemus omnes. Vale ac lege felix; et hoc Pii Cliẽtis, mnemoſynon habeto, qui te ut diſcipulum amat, ut patronũ colit ac obſeruat.

Ad. R. Dominum Ioannem Matthæum Gybertū Protonotarium Iulius Cæſar Pius Cliens.

Si mea Cliniaden totum nunc ora referrent
Cui decus et linguæ gratia blanda fuit,
Actæos qua ſæpe uiros, Actæa reuoluit
Pectora, nec blando frontis honore uacent.
Suada periclæo Dea ſi mihi fundat ab ore
Cecropium nectar, Cecropiumq; melos.
Si mihi Steſichori nunc Daulias incinat ales,
Si globus Aonidum, qui Xenophonta fouet.
Iſocratis Veneres ſi noſtra Poemata comant,
Quæq; tuo nectar contulit ore Plato.
Si mihi ſe Muſæ: Si ſe mihi donet Apollo,
Si mihi Mæonii plectra canora ſenis.
Pectora ſi ferro: Chalybum ſi dura rigore
Vox mea. Stentoreo detur et ore frui.
Enumerem Gyberte tuas clariſſime laudes,
Quantus et ingenio, quantus et es genio.
Sed Phaeton fieri metuo, qui ſole propinquo.
Decidit. Ergo ſatis ſit uoluiſſe mihi.

FABRICII VARRANI EPISCOPI CAMERTIS DE VRBE ROMA COLLECTANEA.

VRBS ROMA A ROmulo dicta. Eius circuitus ſecundum Plinium .xx. milia paſſ. Secundū Vopiſcū in Aurelio: quinquaginta: ex Marcello et Paulo Iuriſconſulto datur agnoſcere, ut alter de circuitu murorum, alter de continentiis Vrbis intellexerit, cum muros nullo in loco ampliores fuiſſe uideamus. At noſtro tempore murorū circuitus uix cum Ianiculo: hoc eſt Trāſtyberi et Vaticano .xiiii. continet milia.

Portæ Vrbis.

Porta populi quondam Flumentana a Tyberi qui eam poterat quandoq; alluere. Hanc e cœlo tactam Liuius in bello Macedonico refert.

Porta Pinciana in ea regione, quæ dicitur hodie i Collacio ducit in Sabinos, Collatiæ ab antiquis dicta quā Rauennam exportauit Theodoricus primus Oſtrogothorum Rex teſte Caſſiodoro in epiſtolis.

Porta Palaria, quæ et Collina, et Quirinalis dicta eſt, q̄d ducat in Quirinalem montē, in qua. T. Tatius caſtra Curiū locauit. Ducit in Agonem ubi Tyberis inundatio Apollinares ludos intercepit.

Porta ſanctæ Agnes Nomentana dicta et Domine quo uadis, ante Viminalis.

Porta ſancti Laurentii Exquilina et a capite Tauri ſculpto, aliquando Taurina, unde pecus educere Valerius Cōſul iuſſit, cum Roma ex aduerſa parte in plano Tyberis obſideretur.

Porta maior ante Neuia i Celio monte unde Lucretius Conſul cum Valerio exiuit.

Porta ſancti Ioannis Aſinaria a priſcis Celimontana unde ipſe Valerius exiuit.

Porta Clauſa Metrobii, ante Gabiuſa dicta quæ in Gabios ducit. Hæc e cœlo teſte Liuio tacta fuit in bello Macedonico.

Porta Latina antiquum nomen obtinet.

Porta Capena, quæ et Appia ducit Capuam, per quam regreſſus eſt Horatius ex tribus ſuperſtes.

Porta ſancti Pauli aliquando q̄d Hoſtiam ducit Hoſtienſis, a priſcis Trigemina.

Carmentalis porta fuit ad Cliuum, qui ducit per Sublicium pontem in Ianiculum. Is locus uidetur eſſe ultra eccleſiam ſanctæ Mariæ ad ſcholam græcam, nunc uocant Coſmedim ad Auentini radices.

Tranſtyberis Ianiculum. Ianus apud Ouidiũ. Arx mea collis erat, quem cultrix nomine noſtri Nuncupat hæc ætas, Ianiculũq; uocat. Ianiculum urbi adiectũ facto in Tyberim ſublicio ponte, qui nũc pons Xyſtus dicit. Pons Xyſt.

Porta Portuenſis in Ianiculo uerſus occidentem a Claudio facta, q đ in portum ducat ſic dicta.

Porta ſancti Pancratii olim Aurelia in Ianiculo.

Porta quæ nunc ſubtus Ianum in Ianiculo, quæ ducit in Vaticanum, antea Fontina dicebatur.

Thermæ ad Sanctu m Franciſcum in Tranſtyberim Seueri uel Aureliani.

Thermæ in Campo Vaticani ubi nunc Prata dicimus, eorundem.

Eccleſia ſanctæ Mariæ a Caliſto ædificata Tranſtyberim, Templũ Rauenatiũ erat, ſeu Taberna meritoria.

Pons ruptus antea Aurelius.

Duæ Turres quæ nunc deſtitutæ in naualium faucibus in Ianiculo cernuntur a Leone Quarto ædificatæ ne barbaris ultra per Tyberim pateret acceſſus, ſicut cum eccleſia ſancti Petri in Vaticano et Ianiculum a Saracenis incenſum fuit.

Portæ in Burgo ſancti Petri.

Porta ſancti Spiritus quæ dimittit in Ianiculum.

Porta Pertuſa in alto colle edita.

Porta Viridaria ſubiecta palatio pontificis, quæ ad ortos ducat.

Porta quæ nunc eſt clauſa, quæ duceret ad ſcholā Longobardorum, Poſterula dicta fuit.

Porta quæ ſub caſtello ſcti Angeli ēt Poſterula dicta ē.

Porta in ponte Hadriani, porta Aenea dicitur.

Portæ Triumphalis prope ſanctū Spiritū in Saxia, apparent ueſtigia prope Tyberim ī uia quæ ducit ad Obeliſcum. C. Cæſaris, quæ uia Triumphalis eſt.

Palatium Sancti Petri ubi erat templum Apollinis.

Obeliſcus. C. Cæſaris in territorio triumphali.

Templum Veſtæ ad Tyberim contra Iani templum.

A rupe Tarpeia ad pontem Sanctæ Mariæ Aſyli templū in quadrato lapide extructū, quod nūc dedicatū ē ſanctæ Mariæ Aegyptiacæ ad aream pontis prædicti.

Roſtra fuerūt ubi nūc eccleſia ſanctæ Mariæ d̄ Inferno:

Græcoſtaſis in Montis Palatini angulo, in quo loco eſt eccleſia ſancti Laurentii in miranda.

Templum Concordiæ in Palatino colle contra templū ſanctorum Coſmæ et Damiani.

Comiciū inter turrim, quæ Palara dicitur et eccleſiā ſancti Laurentii in Miranda, ubi porci uenundantur.

Cumulus nūc acceptorū corrupto uocabulo antea mōs citatorū uocabatur, in Campo Martio eſt poſt colūnā Cœliā ad occidentē. Citatorū dicebatur quia poſtq̄ citati tulerant ſuffragia, ne laturis ſe immiſcerēt, et cui fauiſſent dicere poſſent per pontem qui erat in loco ubi Columna Cœlia eſt tranſeuntes ſeparabantur.

Lacus in quem Iuturna ſe merſit pro aqua uirginea eſt, qui locus pro Iuturna nunc dicitur Lo Treglio. Lo Treglio

Campus Martius ubi Columna Cœlia, quæ in honorẽ Antonini Pii. CLXXV. pedum erecta fuit.

Prætoriana Caſtra reduxit Tyberius in arcẽ: quam fecit ubi nũc Caput bouis appellant in uia Appia prope ſanctum Sebaſtianum.

Eccleſia. ſ. Mariæ de Minerua templũ Iſidis.

In colle Vaticanoincluſo Vaticani dei templum fuit.

Naumachia ſub monte Vaticani et Palatio.

Eccleſia beati Coſmæ et Damiani, templum Romuli.

Montes Vrbis.

Capitolium qui et Tarpeius mons et Saturnius ubi Pandana porta, olim Arua ſaturnia. Virg. viii. Hinc ad tarpeiam ſedem, et capitolia ducit Aurea nunc, olim ſilueſtribus horrida dumis.

Auẽtinus mons ubi Dianæ Templũ ab aduẽtu nauiũ.

Palatinus mons. Virg. viii. Arcadas has oras genus a Palante profectum Qui regem Euãdrum, comites, qui ſigna ſecuti Delegere locum, et poſuere in montibus urbem Pallantis proaui de nomine Pallantæum.

Celius mons a Celio duce Tuſcorum.

Exquiliæ ab excubiis regis.

Viminalis a templo Iouis uiminei, cuius aræ ſunt collis poſt ſanctam Suſannam.

Quirinalis a templo Quirini, uel quia Cures duce Tatio ibi poſuerunt caſtra. Mons eſt inter Portam populi et Portam Salariam.

Mons Ianiculus a Martio Anco urbi additus.

Ara cœli. Ara cœli in Capitolio in Feretrii Iouis templo fundamẽtis extructa eſt.

Iupiter Capitolinus ubi nunc ſaluator in maximis.

la Cancellaria. Iani Templum ubi nunc Cãcellaria, i. ubi ſunt carceres.

In rupe Capitolina Templũ Iunonis monetæ. Virg. In ſummo cuſtos Tarpeiæ Manlius arcis.

Cliuus Capitolinus e regione reſpicit Eccleſiam ſancti Georgii ad uelum aureum.

De Auentino.

In Auentino Lucinæ Templũ, de quo Ouidius. Luna regit mẽſes, huius quoqꝫ tẽpora mẽſis Sumit Auẽtino Luna colẽda iugo. ſub quo fons erat. Idẽ. Lucus Auẽtino ſuberat nigra Ilicis umbra, Quo poſſes uiſo dicere, numen ineſt. In medio gramen, muſcoqꝫ adoperta uirenti Manabat ſaxo uena perennis aquæ.

De Monte Palatino.

Eccleſia ſancti Andreæ de Palara, eſt intra Palatium. In cætera parte Palatii uinea et prædiũ muro cinctũ nũc eſt Cardinalis de Capranica.

De Celio.

Eccleſia ſancti Ioãnis Pauli in Celio ſuper fundamentis curiæ Hoſtiliæ.

Duo aquæ ductus, quorũ unus in Capitoliũ ducebatur ab Antonio Caracala. Alter in Auẽtinũ a Claudio ut literæ in tabula marmorea apud hoſpitale ſancti Ioannis laterani oſtendunt.

Eccleſia ſancti Sephani in Celio rotũda in æde Fauni extructa. Eccleſia ſanctorũ quatuor coronatorũ ſup caſtra quæ dicebantur peregrinorum.

Sanctus Ioannes Lateranẽſis fuit palatium Lateranẽſiũ.

Porta maior in Celio monte non longe a Laterano.

Amphitheatrum Statilii Tauri in Celio.

Eccleſia monaſterii Cartuſienſium in palatio Soſociano, et in eodẽ loco Veneris et Cupidinis templa ſimul iuncta. De Exquiliis.

Mons Caballus in exquiliis, quæ a Turribus quæ nunc comitũ et foro Traiani uſq; ad Diocletiani Thermas protenduntur, et deſinunt ad portam ſancti Laurentii. alter mons Exquiliarum a Diocletiani Thermis cõtinuat per montẽ ſanctæ Mariæ maioris: ſancti Antoni, ſanctæ Praxedis, ſancti Viti in Macello uſq; ad Lauicanam uiam, quæ ab amphitheatro hoc eſt Coloſſeo incipiẽs et ad ſanctorũ quatraginta Martyrũ, Clemẽtiſq; ac Petri et Marcellini eccleſiam cõtinuat priuſq̃ Portã Maiorẽ attingat Celiũ ab ipſis Exquiliis dirimit.

Monticulus inter Exquilias Suburra dicebatur.

Sancta Maria in Populo Tumulus Tarquinii imminet uſq; ad Pincianum Palatium.

Coloseu the Colyseum.

Thermæ Corneliorũ in Vico Corneliorũ domus Corneliorum dirutæ.

Corneliorũ uia in Caballo ubi duæ ſtatuæ iacẽtes: una Bacchi, altera Saturni, ut Apollodorus ſcribit, quorũ templa ruinæ, prope adſtantes.

Caballi duo illi Tyridatis Armeniorũ Regis fuiſſe Sex. Rufus dicit.

Turris Meſa. Turris nunc Meſa dicta Turris eſt Mœcenatis et orti circum, ex qua Turri Neronem ſpectaſſe incendium urbis dicit Tranquillus.

Proſper Columna habitat in Mœcenatis hortis.

Regio Triuii nunc, quæ ſcelerata uia erat ſub exquiliis.

Ecclesia Sancti Cyriaci in Thermis Diocletianis.

De Thermis

Thermæ Alexandrinæ ab eccleſia Sancti Euſtachii et ædib. Ioannis Baroncelli a cãpo Sãctæ Mariæ Rotũdæ hinc ad Lombardorũ plateam et Agonem, qui circus Flaminius eſt: inde ad binas pene turres Ioãnis Moroni protonotarii Reatini.

Thermæ Agrippinæ ſunt Pantheoni cõtiguæ e regione uerſus Mineruã Aediũ porciorũ, Cincii Ruſtici, Baptiſtæ Thenis, Georgii Cæſarini protonotarii, cõplectit.

Thermæ Antonianæ in regione ad uiam Ardeatinam ubi ad Septentrionalẽ plagã eccleſia eſt Sanctæ Priſcæ

ad oriētem ſanctorum Nerei et Archilei, Sancti Xyſti monaſterium ipſas Thermas e regione reſpicit.

Thermæ, Metodium, Naumachia et cætera Domitiani opera fuerunt quæ cernunť undiq; ad ſanctū Silueſtrū inter Flaminiam uiā et collem Pincianum ad Monaſterium ſancti Silueſtri.

Arcus Triūphalis inter eccleſiā ſancti Silueſtri et Laurētii in lucina uiam amplexus Flaminiam, Domitiani triumphalis fuit ubi cernere eſt ipſum qualis a Suetonio deſcribitur ſtatura procerum, ſed tunc ſedētem, dormientemq;, et Mineruam, quā ſuperſtitioſe colebat ſomniantem excedere ſacrario: negantemq; ſe ultra eū tueri poſſe, quia exarmata eſſet a Ioue.

Palatium quod fuit Morinenſis Card. ædificatū eſt ſuper Domitiani opera.

Præneſtina uia quæ ad portam ſancti Laurentii.

Gordianorū domus ducentas colūnas uno filo habuit: et eorum Thermæ fuerūt poſt ſanctum Euſebium in uia Præneſtina ubi ruinæ cernuntur.

Cōſtantini Thermæ ubi duo Caballi et quatuor ipſius ſtatuæ pedeſtres.

Eccleſia ſanctæ Pudentianæ in Thermis Nouatiani rogatu Praxedis ſororis a Pio. iii. ædificata eſt.

Monaſteriū ſancti Laurētii in Pancr. et perna in Thermis olympiadis ædificatum.

Da Exquiliis

Trophæa ſancti Marii de Iugurtha et Cymbris in ecclesia ſancti Euſebii et ſancti Viti in Macello cernunt.

Gallutii Thermæ hodie appellatur baſilica, quam Suetonius ſcribit. C. Cæſarem. C et Lucio nepotibus extruxiſſe in Exquiliis.

Macellum hodie in Exquiliis ubi eccleſia ſancti Viti in Macello, et arcus in Macello.

Arcus in Macello Gallieno Imperatori poſitus.

De Viminali Colle.

In Colle Viminali tria teſte Plinio. xvii. lib. fuerunt miranda ædificia. Domus Craſſi Oratoris. Q. Catuli, qui cum Mario Cymbros fudit. et. C. Aquilii equitis et Iuriſconſulti cernuntur ruinæ ad ſanctam Suſannam.

Saluſtiani horti inter Quirinalem et Viminalem a portu ſanctæ Agnes prope ad ſanctam Suſannam extenduntur ruinæ.

De aliis locis celeberrimis.

Plane Exquilias inter et Celium montem ubi monaſterium monialiũ ſancti Andreæ: Tabernula antiquitus dicebatur.

Carinæ incipiebant a Tabernula ad Marii Trophæa.

Via Sacra dicta: qđ per eã ab arce ad augures ſacra quot menſibus ferebantur.

Coſmæ et Domiani eccleſia in Via ſacra in templo Romuli uel Vrbis Romæ.

Curia uetus in parte Carinarum erat apud eccleſiam ſancti Petri ad Vincula fornices maximi inter ruinarũ uaſtitatem contra Coloſſeum aſpiciunt.

Via ſacra a Curia ueteri iuxta Amphitheatrum ad Capitolium uſq;.

Eccleſia ſanctæ Agathæ eccleſia Gothorũ fuit i ſuburra.

Ara cœli primum Templum a Romulo ædificatum nõ longe inde Ara Iouis ſtatoris. Ara

Vbi nunc Tyberis eſt, quæ uulgo Pallara dicitur locus depreſſus, in quo miranda eſt eccleſia ſancti Laurentii Lacus Curtius erat et Templum Fauſtinæ. Lacus Curtius.

Multa Neruæ ibi ſunt monimenta, ubi nũc dicitur Noe arca interiacet, Palus nunc uocatur.

Tẽplũ Iani erat ad eccleſiã ſancti Georgii ad uelũ aureũ pene in agro extat candido marmore extructum, quod partim eſt inter forũ Boarium et piſcarium.

Eccleſia ſancti Georgii i ruinis uelabri ædificata in Monte Auentino.

Porta Ingẽs Capitolii ad eccleſiã Saluatoris in maximis ſemiobruta. Ibi erat Cliuus Capitolinus, qui eſt inter Ianum et Velabrum.

FINIS.

ROMA

Pomponius Lætus de Vetuſtate Vrbis. Ex Publio Victore, et Fabio.

Amphitheatrum.

i N media Vrbe amphitheatrũ ĩcohatũ a Veſpaſiano, perfectũ a Domitiano cum incruſtatione intrinſecus et extrinſecus cũ ſignis, et in ſingulis ſuperioribus arcubus erãt ſtatuæ marmoreæ. Illic fiebãt ludi. Sub tanto ædificio ſubſunt Cloacæ adeo ut pars ædificii ſubſtineatur a Cloacis. Ab latere ædificii uerſus ſeptentrionem et orienrem erat uia publica ſtrata lapidibus quadratis et magnis, Amphitheatrũ nunc appellatur Coloſſeum a Coloſſo, qui ibi erat. Eſt autem Coloſſus magna ſtatua, quando ludi fiebant ædificium Linteis operiebatur.

Buſta Gallica.

Poſt Capitolium inter Septentrionem et Orientem eſt locus appellatus Buſta Gallica, ubi Galli in magna copia a Camillo interfecti fuerunt, et ibi habẽt ſepulchra. locus nunc dicitur Portogallo.

Aeſculapii et Concordiæ Templum.

In Horto ſanctæ Mariæ nouæ ẽ ueſtigiũ templi Aeſculapii et Concordiæ.

Arcus Conſtantini.

In radicibus montis Palatini uerſus Coloſſeum ẽ Arcus

Conſtantini principis cum uictoriis alatis, qui profliga/uít Maſſentiũ filium Maximiani. Is Conſtantinus fuit Britanicus.

Septizonium Seueri.

In tẽplo ſanctæ Luciæ ſub colle ſancti Gregorii ẽ Septi/zoniũ Seueri dictũ a ſeptem Zonis.

Suburra.

Suburra incipit inde ubi eſt Coloſſeus et producit uſq; ad Exquilias.

Iouis Simulacrum.

Fragmentum minimæ rotũditatis prope Coloſſeũ cin/ctum erat marmoribus. Super erat Iouis ſimulacrum.

Iouis Statoris Templum et Do/mus Ciceronis.

In ea parte Palatini mõtis, quæ aſpicit Circum maximũ fuit Templum Iouis Statoris, prope quod fuit domus Ciceronis. Dom[o] Ciceronis.

Templum Pacis.

Poſt palatium ſtatim uerſus Septentrionem ſunt ruinæ templi pacis, quod Templum poſt bella ciuilia Veſpa/ſianus ædificauit.

Domitiani Statua.

Inter Capitolium et Palatium ubi remanſerunt tres co/lumnæ, erant treſdecim ſatis ornatæ. Super has colum/nas erat ſtatua eqtis aurei, et ſub pedibus erat Rhenus fluuius Germaniæ de qua triumphauit Domitianus.

Apertura Terræ Curtii et Tēplū Vulcani cū Scypho qui tenuit Romulū et Remum.

In eodem loco fuit olim illa apertura terræ, in quam ſe dimiſit Curtius armatus una cū equo, terra ſtatim coiuit, et peſtis euanuit. Iſte locus eſt in parte fori Romani, circum quod fuerunt multa templa et ornamenta: inter quæ templum Vulcani: ante quod templum pendebat Scyphus, qui tenuit Romulum et Remum.

Curtius Ar manus.

Prope forum ubi nunc eſt hoſpitale Aromatariorū fuit porticus Antonini Imperatoris et Fauſtinæ.

Saturni et Opis Templum.

Sub Capitolio ē parua eccleſia, quæ diruta imminet hoſpitali ſanctæ Mariæ de Porticu, ubi fuit templum Saturni et Opis eius uxoris. In quo templo fuit ærarium populi Romani.

Aerariū P. R. ubi

Seueri Imperatoris Arcus.

In radicibus Capitolii uerſus Aquilonem et Zephyrum ad hortum æſtiuum eſt arcus Seueri Imperatoris.

Iunonis Mineruæ Templū et Cōcordiæ.

Prope fuit Iunonis Monetæ Templum, et Cōcordiæ. inde fuerunt multi gradus ad Capitolium.

Carcer Tullianus.

In radicibus Capitolii ſuper forum Romanū uerſus ſeptentrionem eſt carcer, nunc dicitur ſancti Petri, fuit illa pars carceris: quam conſtruxit Tullus Hoſtilius et

Tulliani.

appellabatur Tullianum.

Carcer plebis.

Ex altera parte Capitolii uerſus meridiẽ ubi ẽ eccleſia ſcti Nicolai i carcere, fuit poſtea ibi ædificatus carcer a Claudio decẽuiro, quẽ appellauit Carcerẽ plebis Romanæ.

Theatrum Marcelli.

Vbi nũc ẽ domus Sabellorũ fuit olim theatrũ Marcelli.

Velia et Domus Catilinæ.

Illa pars Palatini montis, quæ uidet forum Romanũ appellatur Velia, quia ibi paſtores antiqui ante tonſuram ouium uellebant lanam ex ouibus. Eadem pars habuit domum Catilinæ et Catuli. Velia un.

Aedificium Neruæ Imperatoris.

Inter Capitoliũ et Exquilias uerſus Arã cœli adhuc ſunt magna ædificia cũ inſcriptione ædificii Neruæ Imp.

Forum Traiani et Porticus.

Inter Capitoliũ et Quirinalẽ collẽ ab ædificio Neruæ ad Colũnã Coclidẽ et radices Capitolii, fuit forũ Traiani circũ qđ erãt ornamẽta innumerabilia: quæ fuerũt aduecta ex toto orbe terrarũ uerſus occaſum. Porticus cũ amplis et excelſis columnis, et cũ magnis epiſtyliis adeo mirabile opus fuit, ut qui intuerent̃ nõ potuerint adduci ad credendum illa eſſe facta manibus hominum, ſed gigantũ. Pars tota quæ uergit ad occaſum quia mons Quirinalis impediebat: tota exciſa fuit, et ſolo æquata, ne forũ ſpatio frauderetur.

Ergo Gigantes nõ hoies.

Columna in foro Traiani.

Columna quæ eſt in foro Traiani eſt erecta a populo Romano in honorem Traiani poſt uictoriam de Da-cis, et ipſe Traianus Columnam non uidit. Conceſſit enim ad indicendam expeditionem.

Pantheon.

Vbi nunc eſt ſancta Maria rotunda: ibi fuit Pantheon dedicatum Ioui Vltori, cuius tegmen fuit ex laminis argenteis. Illas laminas ſuſtulit Conſtantinus nepos Heraclii ueniens ad Vrbem.

Antipantheon.

Antipantheon appellatur Prothyrion.i.locus ante por-tam templi, quod.M.Agrippa fecit. Antiqui in omnia templa ingrediebantur per gradus aſcendendo, In unū tantum deſcendebant Conſi Templum.

Conſi Templum.

In Templum, quod in honorem Conſi,i.dei conſilio-rum fuit ædificatum deſcendebatur pluribus gradibus et nullis aſcendebatur.

Templū Boni euentus.

Prope ſupradictum Pantheon erat templum Boni euē-tus, et ædificia prope Pantheon ſunt ruinæ.M.Agrip-pæ et extenduntur uſq; ad domum, quæ fuit Cardi-nalis Spoletini.

Thermæ Neronis.

Aedificia quæ ſunt ad ſanctum Euſtachiū fuerūt Ther

mæ Neronis: poſtea inſtauratæ ab Alexandro Impera-tore, et dictæ Alexandrinæ.

Campus Martius.

Vbi eſt Eccleſia ſancti Laurentii in Lucina cum hortis, ibi fuit Campus Martius appellatus, in quo habebant̃ Comicia, et ubi eſt domus noua facta: quæ eſt ædiculæ æditimorũ ſancti Laurẽtii, fuit baſis nominatiſſima.

Horologium.

In Campo Martio ubi eſt Epitaphium Capellanorũ, ibi fuit effoſum Horologiũ, quod habebat ſeptem gradus circũ, et lineas diſtinctas metallo inaurato, et ſolũ campi erat ex lapide amplo quadrato, et habebat lineas eaſdẽ et in angulis quatuor uenti ex opere muſiuo cũ inſcri-ptione ut Boreas ſpirat.

Oſſa Neronis.

Collis hortulorum qui ſurgit a dextris eundo ad ſanctã Mariam de populo, in eo ſepulta fuerunt Oſſa Ne-ronis, pars quæ ſubiacet plana uergens ad Auſtrum et Libyn habebat hortos, et tota humida.

Pincius.

Locus ille qui uidetur eſſe mons ſupra flumen, appellat̃ Pincius a quodam ciue. Ex colle hortulorũ candidati deſcendebãt albis ueſtibus, qui erãt petituri magiſtratũ. Candidati.

Domus Martialis.

Inter collem Quirinalẽ et hortulos eſt locus depreſſus ubi nunc eſt uinea, quæ appellatur Pila Tyburtina, Pila Tyburtina.

lis Mart.

prope quam fuit domus Martialis: unde.
" Sed Tyburtinæ ſum proximus accola Pilæ:
" Qua uidet antiquum ruſtica Flora Iouem.

Tybur uetus.

Iſta Pila nunc uocatur Tybur uetus, Antiqui cogitauerunt a Porta Collina protendere mœnia uſq; ad pontē Miluium per montes propter ſuauitatē iſtius planiciei. Sed Aruſpices uetuerunt: quia non licebat circa urbem comicia facere et legere milites.

Equi Duo et Statuæ Cybeles.

Exeundo a Domo Pomponii eundo per dorſum mōtis quirinalis uerſus Septentrionem ſunt duo equi cū ſtatuis marmoreis, qui miſſi fuerūt a Tyridate rege Armeniæ ad Neronem imperatorem. Sunt tres ſtatuæ Conſtantinorum ſedentes tenentes cornucopiæ ſiniſtra manu, hæ ſunt ſtatuæ deorum fluminum. Significāt rerū copiā. Eſt et Cybele ſedens ſuper duobus leonibus turrita quia præeſt turribus et caſtris.

Cybele preest Turribus et Castris

Vbi fiebant Floralia.

Eundo a ſiniſtris eſt uallis incluſa parietibus Vbi fiebant Floralia, et mons a dextris habet domū Cardinalis Neapolitani, ea eſt pars Quirinalis montis, et uocatur mōs Clatræ et Apollinis. Mons a dextris uocatur Capitoliū uetus, et pars eſt Quirinalis ubi fuit. Templum Iouis antiqui, quod Templum Capitolinum.

Capitoliū uetus.

Templum Herculis et Quirini.

In medio fere dorſo a ſiniſtris fuit Templum Quirini.

Quidam Othomedio Ianenſis Senator urbis expolia/uit templum et ex ornamentis facti ſunt gradus in ara cœli, et gradus quibus aſcenditur Capitolium.

Vicus et Statua Mamurii.

Adhuc ꝑ dorſum Quirinalis ubi eſt Tēplū ſanctæ Su/ſānæ a ſiniſtris, ibi fuit uicus Mamurii, et ibi erat eius ſtatua. Fuit autem Mamurius faber ærarius, qui fecit An/cylia Numæ Pompilii. Eſt autem Ancyle ſcutū lōgius q̄ latius quaſi ambeſum. Poſt tēplū ubi fuit eccleſia Sā/cti Sabini, ibi fuit Saluſtii forū. Porta Collina.

In ipſo colle Quirinali eſt Porta Collina, quæ diu fuit ultima Porta Vrbis, et mœnia non multo ſpatio extendebantur uerſus occaſum, et erat finis.

Locus Supplicii Virginum Veſtæ.

A ſiniſtra intrinſecus eūtibus eſt locus editus et eleuatus ubi erat antrū artificio factū teſtudinatū cū exiguo fo/ramine: unde emittebāt ueſtales, q̄ cōmiſerāt impudi/citiā, et ne perirēt fame ī antro erāt excauatæ duæ paruæ feneſtræ. In alteta erat Lucerna accenſa, in altera lac et aq̄. poſtea populus mittebat terrā quouſq; terra ad ſū/mitatē ꝑueniret foraminis. Ita moriebāt illic ſacerdotes cum ueſtibus ſacerdotalibus. priuſq̄ hoc fieret intrinſe/cus ante portā audicantur ſacris moniales; et poſtea in/grediebantur portam, ſed non poterant uertere caput. Deinde nō licebat exire ſacerdotē ꝑ illam Portā ꝑ unū annū; et totus Populus ea die in luctu erat.

Via Salaria.

Via extrinſecus Salaria uocatur, qua Sabini ferebãt Salẽ ex Vrbe.

Horti Saluſtiani.

Intrinſecus a porta Collina a ſiniſtris eſt ualis longa ubi fuerunt Horti Saluſtiani circũdati pulcherrimis ædificiis, qui fuerunt non modo ornati, ſed etiã propter ſumptum et ornatum ædificiorũ ſatis amœni, et aquæ ſubterraneæ manu factæ irrigabant Hortos.

De Via Nomẽtana, Viminali, et Quirinali.

Prope Portã Viminalẽ quæ eſt proxima Portæ Collinæ coniũguntur duo colles Viminalis, et Quirinalis. extra Portã Viminalẽ incipit Via, q̃ uocat̃ Nomẽtana.

Viminalis et Exquiliæ.

Exqliæ um.

Viminalis collis a Ioue uimineo dictus, et exqliæ ab excubando confunduntur, qui ſunt duo montes urbis.

Templum Quirini.

Vbi ſũt Thermæ Diocletiani, et Maximiani, quæ nõ fuerunt incohatæ ab ipſis, ſed a ueteribus, inter ipſas Thermas a Septẽtrione fuit Tẽplũ Quirini. Quod dorſum Quirinalis appellatur alta ſemita.

Alta Semita

Balnea Pauli.

In deſcẽſu Quirinalis montis uerſus meridiem ubi nũc eſt domus de comitibus, et turris militiæ, fuerunt Balnea. L. Pauli.

Thermæ Conſtantini.

In ipſo colle Quirinali erant Thermæ Cōſtātini Imperatoris: quæ extēdebantur uſq; ad domum de Colūna.

Vallis Quirinalis et Domus Pomponii Attici.

Inter Viminalē et Quirinalē uallis eſt Quirinalis dicta ubi eſt ſancti Vitalis Templum: ubi Romulus apparuit ante lucem Proculo cum aſcēderet in cœlū, ubi fuit domus Pomponii Attici. Romul' apparuit Proculo

Puteus Probæ.

In eo Quirinali eſt Templum ſanctæ Agathæ, et in ipſa ualle non longe a templo ſancti Vitalis eſt puteus, qui dicitur puteus diuæ Probæ. Nā Proba Virgo eū fecit.

Lauacrum Agrippinæ.

In aſcenſu Viminalis collis uerſus ſeptentrionem eſt tēplum ſancti Laurētii paniſpernæ, ubi lauacrū Agrippinæ matris Neronis, quod lauacrū poſtea magna impēſa Hadrianus Cæſar inſtaurauit. Ibi nūc ſūt moniales.

Turris Mœcenatis.

In uia, quæ eſt poſt Thermas inter oriētē et Aquilonem ubi eſt aſcenſus, in illa parte eminentiori fuit Turris Mœcenatis, unde Nero dicitur inſpexiſſe incēdiū urbis.

Campus Exquilinus.

Sub illa Turri uerſus Septētrionem eſt campus exquilinus ubi olim comburebātur cadauera mortuorū, cuius rei nidor multum urbi nocebat. Auguſtus qui ſtuduit emendare Aerē conſenſu Po. Ro. et ſenatus cōceſſit cāpum Mœcenati ubi faceret pulcherrimos hortos. Nūc Cadauera [illegible] comburebat

DD

Camp⁹ varius

appellāt campū Variū, qđ ibi poſtea detinebant aīalia.

Porta Viminalis et Exquilina.

In hoc cāpo ſūt duæ portæ urbis: Altera uocat exqlina, quæ ē clauſa: Altera Tyburtina. Inter hāc portā et portā Viminalē, erat porta q̄ uocabat porta iter Aggeres, q̄ nūc eſt clauſa, ubi uia erat ſatis munita intriſecus. E regione huius portæ erat arcus Gordiani imperatoris.

Puticulæ.

Extra portā Exquiliam uel Exquilinā erat locus, qui dicebatur puticulæ, ubi erāt frequētes putei, quibus cōdebantur oſſa combuſtorum.

oſſa cōbuſtor

Porta Sancti Laurentii.

Porta. S. Laurētii eſt ī aquæductu et externis nō Porta.

Ad Vrſum Pileatum.

Iuxta portam ſancti Laurentii ad dextram exeūtibus eſt Templū Sāctæ Viuianæ et ſex miliū martyrum, ubi uocabat antiquitus Ad Vrſum Pileatū qđ ibi fuit imago Vrſi habentis Pileum in capite.

Duo Trophæa

Poſt eccleſiā. S. Euſebii ē pars ædificii ubi ſunt duo Trophæa. i. ſpolia hoſtiū. Alterū Trophæū habet Thoracēcū ornamētis et clypeis ante imaginē uictoriæ. Alterū hēt īſtrumēta oīa ad pugnādū et clypeos, et hēt ueſtes.

Gallieni Imperatoris monimētū.

Vbi eſt eccleſia ſancti Viti eſt arcus dirutus cum monimento Gallieni Imperatoris.

Thermæ Titi et Veſpaſiani.

Poſt eccleſiā Sancti Martini uerſus Orientē ſunt ruinæ Thermarū Titi et Veſpaſiani. Ruinæ ciſternæ Thermarum Titi uocatur nunc Capoces .i. capaces aquarū. Capocce

Philippi Imp. Thermæ.

Poſt Thermas Titi inter aquilonē et eurū ſunt Thermæ Philippi Imperatoris. Poſt eſt uallis inter Exquilias et Cœliū montē, quæ ducit ad portā ſanctæ Crucis, Quæ eſt pars aquæ ductus.

Via Præneſtina.

Via quæ ē extra portā ſanctæ Crucis uocat̃ Præneſtina.

Exquiliæ.

Exquiliæ incipiūt a templo ſancti Petri a Vinculis, et ꝑtendūtur uſq; ad eccleſiā ſanctæ Crucis, inde ad Thermas Diocletiani; illinc circūeūdo includit eccleſiā ſanctæ Mariæ maioris, prope quam erat Baſilica Sicimini Romani, et ſanctæ Praxedis uſq; ad. S. Petrū a uīculis.

Cœlius Lateranenſis.

Cœlius mons incipit ab eccleſia ſancti Io. Lateranēſis. A familia Lateranorū ſic dicit̃, et finit ubi ē eccleſia ſancti Gregorii, et ē magni ambitus: et includit eccleſias quattuor Coronatorū. S. Stephani rotūdi, ſancti Ioannis et Pauli, ſancti Petri Marcellini in radicibus montis cœlii. Supra eſt Quadriuium inter cœlium et exquilias. Cœlius appellatus a quodā ciue Cœlio Vibenno, qui præſtitit aurum Romanis contra Sabinos.

Lateranēſis un

Cœli' mōſ a Cœlio Ciue.

Herculis i foro boario rotũdũ cũ multis antiq̃tatibus dirutũ tp̃e Sixti.iiii.Nõ lõge ab hoc templo: Templũ uerſus Auentinũ fuit appellatum Ara maxima.

Chryſocolla. Circus Maximus.

Pauimẽtũ Circi Maximi fuit ex Chryſocolla.eſt autem Chryſocolla dura materies, quæ naſcit͛ poſtq̃ aurũ ef/ foſſum eſt, ex auro retinet colorẽ. In cætero eſt lapis. In hoc circo fiebãt ludi: ubi erant duo magni obeliſci, quorũ alter eſt maximus omniũ qui ſunt in orbe. Eſt autẽ Circus inter Palatinum montẽ et Auentinum.

Chryſocola

obeliſci.

Palatinus mons.

Mons Palatinus habet ĩ circuitu mille paſſus, ea fuit pri ma ſedes.P.R.et primus locus habitatus, et ſedes impe rii conſtituta ibi, propter quod Hercules in eo monte hoſpitio fuit receptus ab Euãdro rege. Palatiũ aũt ap/ pellatur a Pallãte urbe Arcadiæ, unde rex Euander ue/ nit, ideo in eo monte fuit ſedes.P.R.propter quã cau/ ſam ubicũq; eſt ſedes magni principis, Palatium appel latum. Sed malũ omen eſt imperio Romano qͩ pro/ pria ſedes eſt inhabitata.

Prima Sedes.Po.Ro.

Palatiũ

Iani Velabrum.

In foro boario duo Iani.i.Lodiæ.Ibi recipiuntur mer/ catores, et habet in ſe quadriuiũ. Vnus Ianus hæret ec/ cleſiæ ſancti Georgii. Non longe hinc inter Auentinũ fuit Velabrũ ita dictũ qͩ cũ locus eſſet paludoſus, ho/ mines qui uolebãt trãſire in Auẽtinũ ferebãtur Cym/

Janj qd.

Velabrũ un.

ba, et ſoluebant ſtipem. Pecunia aūt quæ ſoluit nautis uelatura appellatur: unde Velabrum.

Tyberis ſinus prope Capitoliū.

Sub Capitolio Tyberis inferebat ſinū, qui pertingebat radices Palatii, ubi nūc eſt eccleſia ſancti Theodori. In eo ſpatio prope fuit templum, et ibi expoſitus Romulus et Remus in alueolo. i. Scypho ligneo.

Ficus Ruminalis.

Ibi fuit Ficus Ruminalis appellatus a rumine Lupæ. Eſt autem ruma mamma.

Lupercal.

Supra in Capitolio e regione iſtorū locorū fuit Lupercal, hoc ē manſio Lupæ, quæ nutriuit Romulū et Remū. Erat aūt Lupercal antrum prope tres columnas.

Templū Caſtoris et Pollucis.

In fine Fori Romani fuit Templū Caſtoris et Pollucis prope quod paruulus fons.

Tarpeius mons.

Tarpeius mons diuidit ī duos colles, in Capitoliū et arcem. In eius medio erat uallis, in qua fuit Aſylū, ad qđ cōfugientes erant tuti. Erat aūt Aſylū Templū inuiolabile, et ibi fuit Templum Iouis.

Templum Iouis Capitolini.

In Capitolio fuit Tēplū Iouis magni Capitolini: quod erat quadratū quoquouerſus pedib. C. Altitudo. CL.

FINIS.

Regiones Antiquæ Vrbis.

Prima Regio portæ Capenæ.

Porta Capena.
Vicus Druſianus.
Vicus Sulpicii Citerioris.
Vicus puluerarius.
Vicus trium ararum.
Aedis Martis.
Aedis Tempeſtatis.
Area ſpei.
Area Pinaria.
Lacus Promethei.
Balineum Torquati.
Balineum Mamertini.
Balineum Antiochiani.
Thermæ Commodianæ.
Arcus Diui Traiani.
Mutatorium Cæſaris.
Vicus Camænarũ et ædis.
Vicus Sulpicii Vlterioris.
Vicus Fortunæ obſequẽtis
Vicus Honoris et Virtutis.
Vicus Fabricii.
Aedis Mineruæ.
Aedis Apollinis.
Area Galli, ſiue Thalli, ſiue Thaliæ.
Area Carſicæ.
Lacus Vipſani.
Balineum Vectis Bolani.
Balineum Abaſcantiani.
Thermæ Seuerianæ.
Arcus diui Veri Parthici.
Arcus Druſi.
Almo fluuius.
Vici.ix.
Vico magiſtri.xxxvi.
Denuntiatores.ii.
Domus.ccxx.
Balineæ priuatæ. Lxxxii.
Piſtrina.xx.
Aediculæ.x.
Curatores.ii.
Inſulæ.iii.mil.ccl.
Horrea.xiii.
Lacus.lxxxiiii.

Regio in ambitu continet
ped.xii.mil.ccxxvi.

REGIO SECVNDA
Cœlimontium.
Templum Claudii.
Campus Martialis.
Antrum Cyclopis.
Caput Aphricæ.
Domus Philippi
Regia Tulli Hoſtilii.
Manſiones Albanæ.
Armentarium.
Ludus matutinus.
Cohortes quinq; uigilum.
Aediculæ.viii.
Curatores.ii.
Inſulæ.iii.mil.
Horrea.xiii.
Piſtrina.xii.
Macellum magnum.
Lupatiæ.
Caſtra peregrina.
Arbor Sancta.
Domus Vectiliana.
Manſiones.
Mica aurea.
Spolium Samarium.
Ludus Gallicus.
Vici.xii.
Vicomagiſtri.xxviii.
Denuntiatores.ii.
Domus. cxxxiiii.
Balineæ priuatæ.xx.
Regio in ambitu continet
ped.xii.mil.cc.

REGIO TERTIA
Iſis et Serapis
Moneta.
Amphitheatrũ: quod capit Amphitheatru.
loca.Lxxxvii.mil.
Ludus magnus.
Domus Britiana.
Prætura præſentiss.
Lacus paſtoris.
Schola copulatorum.
Caſtra Miſenarum.
Vici.viii.
Vicomagiſtri. xxiiii.
Denuntiatores.ii.
Domus.c.Lx.

Sororiu Tigilli

Balineæ priuatæ Lxxx.
Piſtrina xii.
Ludus Daricus
Samium Choragium
Thermæ Titi Ceſ. Aug.
Schola quæſtorum

porticus Liuia.

Porticus Liuia
Suburra
Aediculæ viii.
Curatores. ii.
Inſulæ. ii. mil. dcc. Lvii.
Horrea. xiii.
Lacus. Lxv.
Regio in ambitu continet pedes. xii. mil. cccl.

REGIO QVARTA.

Templum Pacis
Templum Fauſtinæ
Via Sacra
Baſilica Pauli Aemilii
Forum Tranſitorium
Porticus Aſſidata
Buccinum Aureum
Apollo Sandaliarius
Sororium Tigillum
Coloſſus altus pedes. cc. et ſemis habēs in capite radios ſeptē ſinguli pedes. xxii. et ſemis
Carinæ
Templum Veneris
Templum Telluris
Baſilica Conſtantini
Sacri Portus
Balineum Daphnidis
Ara Vulcani cū Vulcanali ubi lotos a Romulo ſata.
Horrea Carthacea
Meta ſudans
Domus Pompei
Auita Ciceronum domus.
Aediculæ. viii.
Curatores. ii.
Domus. c. xxxviii.
Balineæ priuatæ. Lxxv.
Piſtrina. xii.
Vici. viii.
Vicomagiſtri. xxxii.
Inſulæ. ii. mil. dcclvii.
Horrea. viii.

Lacus.Lxxviii.

REGIO QVINTA.

Exquilina cum Turri et colle Viminali

Lacus Promethei

Nympheum diui Alexādri.

Horti Planciani

Hercules Sullanus

Campus Exquilianus

Lucus Petelini

Ara Iouis Viminei

Iſis patritia

Thermæ Olympiadis

Aediculæ.xv.

Curatores.ii.

Inſulæ.iii. mil.dccc.l.

Lacus.Lxxix.

Balineæ priuatæ.Lxxv

Macellum Liuiani

Cohortes ſeptem uigilum

Horti Mœcenatis

Amphitheatrum caſtrenſe.

Cāpus uiminalis cū aggere.

Domus Aquilii Iurecōſulti

Minerua Medica

Lauacrum Agrippinæ

Vici.xv.

Vicomagiſtri.Lx.

Denuntiatores.ii.

Domus.clxxx.

Horrea.xxiii.

Piſtrina.xii.

Regio in ambitu continet pedes.xv.mil.dcccc.

REGIO SEXTA.

Alta ſemita

Vicus Mamuri

Vicus Bellonæ

Templum Sarapæum

Templum Floræ

Capitolium uetus

Statua Mamuri plumbea

Domus Attici

Templum gentis Flauiæ

Senatulum mulierum

Thermæ Diocletiani

Decem Tabernæ

Area Calidii

Vici.xii.

Vicomagiſtri.XLVIII.

Sortj Mecenanis

Inſulæ.iii.mil.D.V.
Horrea. xviii.
Lacus.Lxxvi.
Templum ſalutis.
Templũ Apollinis et clatræ
Floralia
Forum Saluſtii
Templum Quirini
Malum punicum
Horti Saluſtiani
Thermæ Conſtantinianæ
Balnea Pauli
Ad gallinas albas
Cohortes tres uigilum
Aediculæ.xvi.
Curatores duo
Domus.C. Balineæ priuatæ.Lxxv.
Piſtrina.xii.
Regio in ambitu continet pedes.xv.mil.dc.

REGIO SEPTIMA.

Via lata
Cohortes ſeptem Vigilum
Nympheum Iouis
Campus Agrippæ
Caſtra Gentiana
Templum nouum fortunæ
Sacellum Senii Sangii
Forum Suarium
Horti Liuiani
Ad manſuetas
Lacus Ganymedis
Arcus nouus
Aedicula capraria
Templum Solis
Porticus Conſtantini
Templum nouũ Quirini
Equi Aenei Tiridatis
Forum Archemonium.
Pila Tyburtina
Lapis pertuſus
Vici.x.
Vicomagiſtri.xl.
Denuntiatores duo
Domus.cxx.
Piſtrina.xvi.
Lacus.Lxxvi.
Aediculæ.xii.
Curatores duo

Inſulæ.iii.mil.ccclxxxv.
Horrea.xxv.
Balineæ priuatæ.Lxxv.
Regio in ambitu continet pedes.xii.mil.dcc.

REGIO OCTAVA.

Forum Romanum.
Comicium.
Cloacinæ Templum.
Græcoſtaſis
Miliarium Aureum
Templũ Veneris Cluacinæ
Pila Horatia
Templum Caſtorum
Equus Aeneus Domitiani.
Ludus Aemilius
Arcus Fabianus
Iani duo celebris mercatorum locus
Templum Veſtæ
Templum Romuli
Forum Cæſaris
Forum Auguſti
Forũ Traiani cum templo et equo æneo, et colũna Coclidæ, quæ eſt alta pedes.cxxviii.habetq; intus gradus.clxxviii.Feneſtellas.xLv.
Aedicula Concordiæ ſupra græcoſtaſim.
Victoria aurea
Tabernæ nouæ
Colũna cũ ſtatua.M.Ludii
Aedis Opis et Saturni
Septem Tabernæ
Senatulum aureum
Curia
Templum Concordiæ
Atrium Mineruæ
Iulia Porticus
Puteal Libonis
Regia Numæ
Templum deum penatiũ.
Templum Iani.
Stationes municipiorum
Cohortes ſex Vigilum
Lacus Curtius
Aedis Victoriæ
Vmbilicus Vrbis Romæ.

Cloacinæ Templũ
Equus domitiani
Puteal libonis.
Iani duo
Lacus Curtius.

Dom. Cic.

Diuor
Vici.xxx.
Vicomagiſtri.xlviii.
Denuntiatores.ii.
Balineæ priuatæ.Lxiii.
Piſtrina.xx.
Regio in ambitu continet pedes.xxx.mil.d.

REGIO DECIMA.

Palatium
Vicus Curtarum
Vicus ſalutaris
Vicus Cliuuſq; diei
Aedis Iouis Satoris
Parta Bacchi ubi fuerunt ædes Vitruuii Fondani.
Ara febris

Ara febris.

Aedis matris deum
Sicilia
Aedes Apollinis ubi lydoni pēdēt inſtar arboris mala ferentis
Ara Palatina
Domus Dionyſii
Domus Ciceronis
Velia
Fortuna reſpiciens
Victoria Germanica
Aedes Rhamnuſiæ
Domus Auguſtiana
Sedes Imperii Romani
Ad Mammeā hoc eſt ſtictæ Mammæ
Vici.vi.
Vicomagiſtri.xxiiii.
Denuntiatores duo
Domus.Lxxxviii.
Horrea.xlviii.
Balineæ priuatæ.xxxvi.
Vicus Padi
Vicus Fortunæ reſpicientis
Vicus Apollinis
Roma Quadrata
Caſa Romuli
Templum fidei
Domus Ceroniorum
Iouis Cœnatio
Bibliotheca
Aedes Iouis Victoris
Domus.Q.Catulli

Aedes Diouis
Curia uetus
Septizonium Seueri
Lupercal
Pētapylū Iouis arbitratoris.
Domus Tyberiana
Auguratorium
Aediculæ Totidem
Curatores duo
Inſulæ.ii.mil.dc.xliiii.
Lacus.xxx.
Piſtrina.xx.
Regio in ambitu habet pe/des.xii.Mil.dc.

REGIO VNDECIMA.

Circus Maximus
Circus maximus q capit lo/ca.ccclxxxv.mil.
Portæ.xii.
Aedes ditis patris
Aedes Veneris Opus Fabii gurgitis.
Salinæ
Aedes Portunni

Ara maxima
Aedes Pompeii
Aedes Murtiæ
Forum Olitoriū.In eo co/lūna ē Lactaria,ad quā in/fātes lacte alēdi deeferūt.
Velabrum maius
Arcus Conſtantini
Aediculæ totidem
Curatores.ii.
Inſulæ.ii.dc.
Balineæ priuatæ.xv.
Lacus.Lx.
Templum Mercurii
Aedes Cereris
Porta Trigemina
Apollo Cœliſpex
Hercules Oliuarius
Aedes Cereris
Obeliſci.ii.Iacet alter.alter erectus
Aedes Conſi ſubterraneæ.
Velabrum minus
Vici.viii.
Vicomagiſtri.xxxii.
Denuntiatores.ii.

Columna Lactaria
Circus max.
obeliſci .2.

Domus.Lxxxviii.
Horrea.xvi.
Piſtrina.xii.
Regio in ambitu habet pe-des.xi.mil.d.

REGIO Duodecima

Piſcina publica
Vicus piſcinæ publicæ
Vicus Ceios
Vicus aquæ ſalientis
Vicus Fortunæ mammoſæ
Vicus Portæ Ruſcelanæ
Vicus Veneris Almæ
Vicus Dianæ
Vicus Triari
Vicus laci tecti
Vicus Colapeti Paſtoris
Vicus Portæ Neuiæ
Vicus Victoris
Area Radicana
Fortuna Mammoſa.
Aedis Bonæ Deæ Subſa-xanæ.
Thermæ Antonini
Campus Lanatarius
Cohortes tres Vigilum
Priuata Hadriani
Aediculæ totidem
Curatores.ii.
Inſulæ.ii. mil. ccccIxxxvi.
Balineæ priuatæ.xliiii.
Horrea.xx.
Horti Aſmani
Caput Viæ nouæ
Iſis Antenodoria
Donum Delphini
Septẽ domus parthorum.
Domus Chilonis
Domus Cornificii
Vici.xii.
Vicomagiſtri.xlviii.
Denuntiatores.ii.
Domus.C.xiiii.
Lacus.Lxxx.
Regio in ambitu hẽt pedes xii.mil.

REGIO Tertiadecima.

Auentinus
Vicus Frumentarius
Vicus Ceſeti
Vicus Laci Miliarii
Vicus trium Artium

dom' Cornificij

Vicus Loreti minoris
Vicus Columnæ ligneæ
Vicus mundiciei
Vicus fortunæ dubiæ
Templum Connæ Dianæ
Thermæ Siriacæ
Thermæ Varianæ
Priuata Traiani
Vicus Fidii
Vicus trium uiarum
Vicus Valerii
Vicus Capitis Canteri
Vicus nouus
Vicus Armiluſtri
Vicus Maceriarius
Vicus Loreti minoris
Armiluſtrum
Thermæ Decianæ
Templum Libertatis
Dolcenum ſiue Dolocrũ.
Remuria
Mappa Aurea
Horrea Galbæ
Scalæ Gemoniæ
Schola Caſſii.
Forum Piſtorium

Aediculæ totidem
Curatores.ii.
Inſulæ.ii.mil.cccclxxxviii.
Balineæ priuatæ.Lxiiii.
Horrea.xxvi
Platanon
Horrea Amicei
Porticus Fabaria
Templũ Iunonis Reginæ.
Vici.xvii.
Vicomagiſtri.Lxxiiii.
Denuntiatores.ii.
Domus.C.iii.
Lacus.Lxxviii.
Piſtrina.xx.
Regio in ambitu continet
pedes.xvi.mil.cc.

REGIO Quartadecima.
Tranſtyberis
Vicus longi Aquilæ
Vicus Quadrati
Vicus Rutiliani minoris.
Vicus Brutianus
Vicus ſtatuæ Valerianæ
Vicus Pauli
Vicus ſemipublici

Scalæ Gemoniæ

Vicus Icei Reſtituti
Vicus Sergi
Vicus Viberini
Naumachiæ.ii.
Vaticanus. Ianiculum.
Vicus Cenſori
Vicus Roſtrati
Vicus Statuæ Titianæ
Vicus Rutiliani maioris
Vicus Ianuclenſis
Vicus Larum Lucalium
Vicus Salutaris
Vicus ſex.Lucei
Vicus Patratili
Vicus Saufei
Vicus Ploti
Galanium. Cornifæ.
Horti Poinitii
Maniæ Sacellum
Balineum Ampelidis
Statua Valeriana
Cohortes ſeptem uigilum.
Templū fortis Fortunæ.
Thermæ Septimianæ
Hercules Culearis
Campus Codetanus

Caſtra lecticariorum
Aediculæ totidem
Curatores.ii.
Inſulæ.iiii.mil.ccccv.
Balineæ priuatæ.Lxxxvi.
Horrea.xxii.
Balineum Priſcidianæ
Statua ſiccina
Caput Gorgonis
Area Septimiana
Ianus Septimianus
Campus Brutianus
Horti Getæ.
Vici.xii.
Vicomagiſtri.Lxxxviii
Denuntiatores.ii.
Domus.CL.
Lacus.CLXXX.
Piſtrina.xxii.
Regio in ambitu habet pedes.xxxiiii.mil.ccccl xxxvi
Senatula tria.unū inter capitoliū et forū ubi magiſtratus deliberabāt. Alterū ad portā Capenā. Tertiū citra ædem Bellonæ

in Circo Flaminio, ubi dabatur ſenatus legatis, quos ĩ urbẽ admittere nolebãt. Quartũ Senatulũ matronarũ ĩ Quirinali.

Bibliothecæ. xxix. publicæ, ex his præcipuæ duæ Palatina et Vlpia.

Obeliſci magni ſex, duo in circo maximo. Maior eſt pedũ. cxxxii. Minor ped. lxxxviii. et ſemis.

Vnus in Vaticano

Vnus in campo Martio pedes. Lxxii.

Duo in Mauſoleo Auguſti pares ſinguli ped. xlii. et ſemis

Obeliſci priuati. xlii. In pleriſq; ſũt notæ Aegyptiorum.

PONtes Octo.

Muluius

Vaticanus

Fabricius

Palatinus, Aelius.

Ianuclenſis

Cæſtius

Aemilius q ante Sublicius.

CAMpi Octo.

Viminalis.

Exquilianus

Agrippæ

Martius

Codetanus

Brutianus

Peculiarius

Lannatarius

Vnuſ ultra Tyberim, cãpus uaticanus extra numerũ.

FORa Sexdecim.

Romanũ quod dicitur magnũ Cæſaris Auguſti.

Boarium

Tranſitorium

Molitorium

Piſtorium

Traiani

Antenobardi

Suarium

Archemonium

Diocletiani

Bibliothecæ

obeliſci

fora . xvj .

Pons . 8 .

Gallorium
Ruſticorum
Cupedinis
Piſcarium
Saluſtii

BASILICAE.X.

Vlpia
Pauli
Neſtini
Neturnii
Macidii
Martiana
Veſcellaria
Floſelli
Siciminii
Conſtantiniana

THERMAE.XII.

Traiani
Titi
Agrippæ
Syriacæ
Commodianæ
Seuerianæ
Antonianæ
Alexandrinæ quæ Neronianæ.
Diocletianæ
Decianæ
Conſtantinianæ
Septimianæ
Iani per oẽs regiones Incruſtati, et adornati ſignis duo p̃cipui ad arã fabianam ſuperior Inferior.

AQVAE.XX.

Apia
Martia
Virgo
Claudia
Herculanea
Tepula
Damiata
Traiana
Anio
Halſia galiſiena, quæ Auguſta.
Cærulea
Iulia
Algentiana
Cininia
Sabatina

Aurelia
Septimiana
Seueriana
Antoniana
Alexandrina

VIAE XXIX.

Appia
Latina
Libicana
Campana
Præneſtina
Tiburtina
Collatina
Nomentana quæ figulẽſis.
Salaria
Flaminea
Aemilia
Claudia
Valeria
Oſtienſis
Laurentina
Ardeatina
Setina
Quinctia
Gallicana
Triumphalis
Cornelia
Ciminia
Patinaria
Tiberina
Aurelia
Caſſia
Portuenſis Viæ urbis .29.
Gallia
Laticulenſis

CAPITOLIA Duo Vetus et Nouum

Amphitheatra duo
Coliſei duo
Columnæ Coclides duæ
Macella duo
Theatra tria
Ludi Quinque
Nymphæa Vndecim
Equi ænei inaurati.xxii.
Equi eburnei.xciiii.
Tabulæ ſine numero
Signa ſine numero
Arcus marmorei.xxxvi. Arcus
Lupanaria.xxxxv. Lupanaria
Latrinæ publicæ.cxliiii.
Cohortes prætoriæ.x.

Cohortes Vrbanæ.iiii.
Cohortes Vigilum ſeptem
Excubatoria.xiii.
Vexila duo communia
Caſtra peregrina
Caſtra Miſenatium
Caſtra Tabellariorum
Caſtra Lecticariorum
Caſtra Victimariorum
Caſtra Salgamariorum
Caſtra Subitariorum
Caſtra eqtũ ſingulorũ duo
Mẽſæ Oleariæ.xxiiii.mil.ii.
NOMINA regionum ex prædictis excepta
Regio.i.Porta Capena
Regio.ii.Cœlimontium
Regio.iii.Iſis et Serapis
Regio.iiii.Templum Pacis
Regio.v. Exquilina
Regio.vi. Alta ſemita
Regio.vii.Via lata
Regio.viii.Forũ Romanũ.
Regio ix.Circus Flaminius
Regio.x.Palatium
Regio.xi.Circus Maximus
Regio.xii.Piſcina publica.
Regio.xiii.Auentinus
Regio.xiiii.Tranſtyberis

PORTARVM nomina

Portarum Noia Noua & vetera

Fluẽtana nũc.S.Maria populi
Pinciana.Salaria
Viminalis nũc. S. Agnes.
Exquilina atq; Tyburtina ſancti Laurentii
Neuia Porta ſanctæ Mariæ maioris
Aſinaria ſancti Ioannis
Capena Accia dicitur
Hoſtiẽſis nũc ſancti Pauli.
Aurelia nũc ſancti Pãcratii
Triũphalis.inter hoſpitale Sancti Spiritus, et baſilicã beati Petri
Pertuſa.Viridaria.Angeli.Aenea

MONTIVM nomina.

Montiu Noia

Capitolinus uel Tarpeius.
Auentinus.Palatinus
Cœlius.Exquilinus.Viminalis, et Quirinalis.

FINIS.

DESCRIPTIO VRBIS ROMAE PER R. VOLATERRANVM

l

Atium Antiquū a Tyberi uſq; Circeios erat. Deinde uſq; ad Lirim protractū Plinio. horum caput Roma, teſte Dionyſio, Siculi gens indigena prius tenuere. Ante hos nulla memoria. Deinde Aborigines Siculis pulſis lōgo bello: qui in mōtib. prius habitauere ſine muris uicatim. Venere poſtea Pelaſgi, et alii Græci, qui auxilio aboriginibus fuere et ſubiugandis finitimis et ædificandis urbibus a Tyberi uſq; ad Lirim, uocatiq; Aborigines uſq; ad bellū Troianū. Sub Latino autē Rege Latini, poſtremo a Romulo Romani. Aborigines enim ipſos alii indigenas fuiſſe, ac nominis cauſam ex montium habitatione traxiſſe. Nonnulli uero gētem uagā et ſine laribus. Cato et Sēpronius græcos eos dicūt ex Achaia ortos ciuitate. Sed uerior ſermo habet ex Arcadia aduectos duce Oenotrio Lycaonis filio multos ante bellum Troianum annos cum Peucetio ſocio. hæc ex Dionyſio. Trogus autem libro. xlvii. ſic ait. Cultores Italiæ primi Aborigines fuere, quorum Rex Saturnus iuſtitia præditus fuit, ut nihil ſub illo qſq̄ priuatæ rei habuerit, ob cuius exempli memoriā cautum eſt ut in Saturnalibus ex æquali omnium iure paſſim in cōuiuiis ſerui cum dominis recumbāt. Itaq; Italia Regis noīe Saturnia appellata, et mons ubi habitauit Saturnius

in quo nũc ueluti a Ioue pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitoliũ eſt. Poſt hũc regnaſſe Faunũ ferũt, ſub quo Euãder ab Arcadiæ Vrbe Pallantæo in Italiã uenit, cui Faunus montem, quem ille Pallantæum, poſtea de nomine patriæ uocauit, conceſſit. In huius radicibus templũ Lyceo, quem græci Pana, Romani Lupercal uocant, cõſtituit. Hæc Trogus. Liuius itẽ Herculẽ, dicit paucis poſt annis deuicto Geryone cum bobus huc conceſſiſſe, exceptumq; ab Euãdro, et Aram ei maximam ſub radicibus Auẽtini poſitã: Virgilius quoq; in octauo pulcherrime hanc originem repetit.

Hæc nemora Indigenæ Fauni, nymphæq; tenebant, cũ his quæ ſequuntur. De nomine aũt ipſius Vrbis Feſtus hæc ſcribit. Cephalus Gergitius, qui de aduentu Aeneæ in Italiam ſcripſit, ait Romã a Comite quodã Aeneæ in monte Palatino ædificatã ſimul et noiatã. Apollodorus a Romo filio Aeneæ et Lauiniæ. Areius qui ſcripſit res Cumanas e Sicyone huc ob inopiam domiciliorũ delatos quoſdam a multo errore Aborigines uocatos, montemq; Palatinũ, in quo cõſederunt, a robore ſuorũ et uiribus Valentiã appellaſſe, quod nomen poſtea ab Euandro adueniente græce appellatũ ῥωμην, Agatho mycenarum hiſtoriæ ſcriptor Aeneã ex uaticinio Heleni in Italiam cum Roma ex Aſcanio nepte Vrbem de illius nomine condidiſſe. Gelius poſt obitum Aeneæ imperium Italiæ perueniſſe ad Latinum Telemachi, Circeſq; fi-

lium, et ex Roma filios ſuſcepiſſe Romumq; et Remũ, urbemq; in palatio conditam ex Romi nomine uocaſſe. Liuius et pleriq; alii hos duos ex Ilia ueſtali et Marte natos a Numitore auo expoſitos, et ab Acca Laurẽtia Fauſtuli uxore nutritos Lupæ nomine, quod meretrix eſſet, alterum Romulum ex auſpicio uiſo.xii.uulturũ urbi nomen dediſſe. Hæc de Romæ origine apud ueterres comperta. Ipſius Natalem quo Palilia Romulus celebrauit: Ouidius.xii. kal. Maii, tradere uidetur. nonnulli.xi. dicunt. Quo Horoſcopo ſane incertum cum alii alios ponant. Ante ſalutem annos fere.Dcc.Poſt Ilium captum cccxxxiii. Olympiade.vii.ut ait Dionyſius.

Tribus in ea.xxxv. Pedianus fuiſſe ſcribit a tributo, ut inqt: dando, uel qđ tres tãtũ a principio fuerint. Tatiẽſis a Tatio. Ramnes a romulo. Luceres a Lucumone aut luco, quẽ Aſylũ Romulus appellauit. Tribuũ aũt noĩa ex uariis auctoribus collecta huiuſcemodi ſunt. Romilia. Tatiẽſis. Suburana. Palatina. Exquilina. Collina. Claudia. Lemonia. Pontia. Cruſtumena. Scaptia. Stellatina. Sabatina. Tomenina. Armẽſis. Papyria. Pupina. Popilla. Pollia. Galleria. Falera. Veturia. Aemilia. Cornelia. Vfentina. Mentina. Pontina Publicia. Antheſis. Velina. Aniẽſis. Terẽtina. Volicinia. Mecia. Faucia. Quas Plutarchus nomina ſabinarum nuptarum dicit fuiſſe. Apud alios tamen auctores diuerſas ob cauſas.

Vrbis REGiones.xiiii.fuiſſe ex inſcriptione, quæ pro

ædibus hodie Capitoli cernitur, palam eſt, quam mihi ponere uiſum eſt.

IMP. CAEſari Diui TRaiani Parthici filio Diui Neruæ Nepoti Traiano Hadriano Aug. Pont. Max. Trib. Pot. xx. Imp. ii. Coſ. iii. PP.

Magiſtri uicorum Vrbis regionum. xiiii.

His ego monſtratiunculas nonnullas ex antiquariorum opinione ſubiciam, nõ tam ut multis, præſertim eruditis incognitas, q̃ ut omnibus uel peregrinis cognoſcendas: ne princeps terrarum ciuitas per indiligentiam minime deguſtetur. Plinius libro. iii. Spatium Vrbis a milliario ad ſingulas portas, quæ tunc erãt, Milliaria dicit eſſe per directum fere. xxx. Ad extrema uero tectorum cũ caſtris prætoriis ab eodẽ milliario per uicos omniũ uiarũ paulo amplius. Lxx. Compita item Larium regionũ omniũ cclxv. exiſtere. Quin et auſus ipſe tectorũ altitudinem in ſpatio computare. Erat autem milliarium ſignũ in fori Ro. capite unde principiũ itineris ad oẽs portas, omneq; iter capiebatur. Vrbis circuitus ſub Valeriano, qui mœnia reſtituit, fuit teſte Spartiano Milliaria. L. Quod ſane uериſimile nõ uidetur, niſi ex Iuriſcõſulti ſentẽtia iudicabimus, qui Romã aliam ab Vrbe facit, urbẽ tantũ intra mœnia eſſe. Romam uero ſacrũ etiã pomœriũ, ſuburbanaq; comprehẽdere. Nã ab Ocricoli ponte uſq; ad mœnia, uia plana ædificiis erat. Itaq; peregrini ſe tunc urbẽ ingredi putabãt, ut accidit Cõſtantio principi teſte Mar

cellino. Cũ primũ Romã cũ Ormiſda uenit, et ubi medium eſſet Vrbis percunctatus. Romulus ab initio Palatium tribus tantũ cinxerat portis. Mugonia ab animaliũ mugitu inde exeũtiũ. Carmẽtali ab Euandri matre, quæ poſtea ſcelerata ob egreſſos. cccvi. Fabios uocata. Et Pãdana ſeu libera, quæ in Aſylũ tendebat, q̃d augẽdæ urbis gratia criminoſorũ refugium inſtituerat. Liuius ſcribit xxxvii. fuiſſe: puto ueteres cõnumerando, quæ intra auctam reſtiterant urbẽ. Quæ uero nunc apparent Flumẽtana populi porta ex antiqua Flumentana: quæ ignoratur. Nam ipſius Liuii tempore qui illius meminit, populi porta nõ erat, cũ mœnia collinam non excederẽt. Hic igitur nefandi Neronis ſepulchrũ templo diuæ genetricis ceſſit. Et uia Flaminia, inter quam et ripam Tyberis, nũc quoq; ueſtigia Auguſti ſepulchri cõſpicimus, quẽ Hadrianus æmulatus e regione ſimile i Vaticano excitauit. Porta Collatina, quæ Collatiam Sabinorũ opidum ducebat: dicta etiã Procopio Pinciana a Pincio Senatore, Vnde Gothorũ olim irruptio, Mons Pincius, collis dicebatur hortulorũ q̃d pars inferior humida ortis accõmoda exiſteret. Deinde Salaria a ſale in Sabinos exportando, ſeu Quirinalis a Quirini ſacello, eadẽ et Collina a colle Quirinali, qui et Tricepſis, Quinquecepſis Varroni ex capitum et colliũ numero dicitur. Feſto autem et Agonius quaſi ſine angulis eſſet, ex quo ueriſimile circum deinde Flaminium Agoniũ poſteros appellaſſe q̃d

modo Circi maximi angulis ex omni parte careret, quãq̃ apud Varronẽ Aegonius ſcribit mẽdoſe. Vſq; ad portã Collinam mœnia fuerant, quæ illi uſq; ad pontem milui um prorogare cogitarunt. Verum Aruſpices prohibue re quod intra urbem nec habere comicia, nec legere mi lites pro exercitu liceret. Deinde Viminalis ſeu ſanctæ Agnes a uiminũ multitudine. NAEuia ſeu Porta Maior Exquilina ſeu Tiburtina, ſeu Sãcti Laurẽtii. Cœliomõ tana nunc clauſa propc ſanctum Stephanum rotũdum. Aſinaria ſeu ſancti Ioannis latina antiquitus non nomi nata, ſed tantum uia. Capena ſeu ſancti Sebaſtiani ubi Appia uia. Trigemina ſancti Pauli exiſtimatur, quomo do tamẽ haud ſatis ſcio, cũ Liuio teſte horatii q̃ cũ Curi atiis pugnauerũt porta Trigemina ſint egreſſi: quo tp̃e nõ erat hæc ꝑs auẽtini. niſi forte ex uetere porta huic idi tũ nomẽ. Aurelia ſeu. S. Pãcratii portuẽſis et Vaticana ſa tis notæ. Septimiana ẽt trãſtiberim, ubi Septimii Seueri i ſcriptio anteq̃ ab Alexãdro reficeret, legebat. Triũpha lis cum ponte e regione ſancti Spiritus interiit, quãq̃ de hac diuerſæ ſententiæ.

Pontes.

POntes primum Inſulæ Fabricius et Ceſtius: quorum alterũ Valentiani et Gratiani, alterum Lepidi. et. M. Ca ninii nomine reſtitutũ inſcriptio adhuc indicat. Subli cius ab Anco Martio poſtea Lapideus ab Aemilio factus Aemilius eſt dictus, atq; is eſt cuius extant fundamenta ad eam pertinentia ripã, ubi nũc naualia ſunt. Aurelius

qui et Xyſtus poſtea ab auctore reſtituẽdi dictus. Aelius ab Hadriano apud eius molẽ. Vaticanus ſeu Ianiculẽſis prope Sanctum Spiritum, iam deſiit. Sunt qui diuerſos eſſe dicunt. Miluius ab omnibus cognitus. Palatinus ſeu ſanctæ Mariæ, qui in Palatium ducit. Extra urbem uero MAMeus a matre Alexandri Imp. inſtauratus, quem Antoninus pius fecerat. Nomentanus quo itur Nomẽtum a Narſete factus ut eius carmine indicatur.

AQVAE ex Iulio Frontino dicendæ, qui aquarũ curæ a Nerua delegatus fuit. Igit̃ nouẽ ab eo ponunt̃. Appia poſt indiciũ ſamnitici belli inducta ab Appio Claudio Cenſore qui et uiam Appiam a Porta Capena Capuam uſq; ſtrauit. Cõcipit̃ in agro Lucullano, qui nũc Tuſculanus putat̃, Via Prænestina. Anienẽ ueterẽ. M. Curtius cenſor Cum. L. Papirio annis. xl. poſt Appiam perducẽdam de manubiis e Pyrrho captis curauit. Cõcipitur ſupra Tibur. xx. mill. extra portam Ro. MArtia a. L. Martio Rege in Capitolium perducta, concipitur uia Valeria ad mill. xxx. prope Sublacum, quam ait ſuo tempore Frontinus in Auentinũ a Traiano perductã, Traianã fuiſſe dictam, ut etiam effoſſum nuper marmor, quod nos uidimus, indicat. TEpula, quam ex agro Lucullano. Seruilius Cepio, et. P. Caſſius Longinus Cenſor in Capitolium perducẽdam curauerunt. IVLiam. M. Agrippa ab inuentore uocat, introduxit ex Tepula uia ſubterranea, ſupra terram uero fictili ſtructione, opere arcuato.

Idem Virginē ex Lucullano perduxit ſic appellatam qđ quærētibus aquam puella uirgo uenas ignotas monſtrauit. Cōcipitur uia Latina mill. viii. in locis paluſtribus. CLaudia, quam Caius princeps introduxit ex fontibus Curtio et Ceruleo mill. xlvi. uia ſublacenſi. Claudius abſoluit opere arcuato. Titus deinde reſtituit: ut ex inſcriptione adhuc portæ maioris apparet. Huius ueſtigia maxime comparent, tranſeūt per Cœliū formæ nūc et olim appellatæ. ANio nouus hic ex fonte purior q̄ uetus deductus. Ambo uero ſimul et Claudia ī urbē cōfundebātur. Duæ regioni ſeruiebant tranſtyberinæ, quarum una Alſietina uia Claudia mill. xiiii. lacu Alſietino concepta ob frigiditatē minus ſalubris, quæ ab Auguſto fuit introducta. Altera Sabatina e ſtagnis ſabatiis poſt Frontinum memorata. De utriſq; quid ſentirem ſupra narraui. Harū quoq; hodie uiſunť ueſtigia formæ unius extra Portam Branchariī, quā Sabatinam putauerim. Alterius apud. S. Spūm. Almo is exiſtimatur, qui apud Portam Capenam in urbem uſq; ad Circum Max. nūc profluit, ex quo Iuuenalis. Madidamq; Capenā. ALTA ſemita regio et uia a Thermis Conſtātini uſq; ad Portā Viminalē. VIA lata regio, et uia ſatis monſtrať ex æde nūc. S. M. in uia lata. Via triūphalis citra Celſi templū, e cuius regione pons erat, recta ꝑ Floræ nūc campū uſq; ad Velabrum. Carinæ apud Petri uincula unde et auguria captabanť. Piſcina publica regio et uia circa Xyſti templū

et thermas Antonianas. Vaticanū, ut ait Varro, a uatum ibi reſpōſis, ſeu quod deus Vaticanus, qui puerorū uagitibus præerat, ibi coleret.

Vatican⁹ bou ſ

FORA.

Romanum imprimis ab arcu nūc Seueri ad tris nū c extantes colūnas pertinēs contra Coſmū et Da. apud quas equeſtris Domitiani ſtatua Statiana fuerat. Hoc forum Cæſar, Dein Auguſtus, teſte Trāquilo, ampliarūt, ex quo Mar. ait. Atq; erit in triplici par mihi nemo foro. Neruæ idē et tranſitoriū quod ad Traiani inde ad alia fora trāſibant; quod ne ſpatio fraudaret pars Quirinalis ē exciſa. Huius adhuc extant ueſtigia. Boariū apud ſanctū Georgiū ex arcus uicini inſcriptione, qđ ibi bouis eſſet ſtatua. Ouidius. Area quæ poſito de boue nomen habet. Erat et piſcarium haud longe a boario, ut ait Varro, ruſticorum et Cupedinis et olitorium, et piſtoriū iuxta ædē Veſtæ. Cāpus Martius qui Tarquinii fuit ager quod extra urbem eſſet in confeſſo apud omnes. Quamobrem et Pātheon et Circus Flaminius extra fuerant. Columnæ cochleæ duæ, altera Traiani, ubi depictū bellum dacicum. cui apud Parthos res gerēti dedicata fuit a ſenatu. Altera Antonini Pii in reg. columnæ: cuius egeſtio fundamēti uti quorundā opinio: uicinum fecit montē, qui acceptorius dicitur. Quidam antiquiorem faciūt, citatorumq; prius dictum, quo citaræ ad comicia tribus ſe recipebant.

forū Ro.
Statua domitiani
Mars
boariū forū
Ouid.
Piſcariū forū
Cupedinis forū
Campus Martius
Columnæ cochleæ
Mōs acceptori et Citator.

De Thermis.

HH

THERmæ Diocletianæ notæ. Conſtantinianæ apud equos Tiridatis. ALExandrinæ quæ antea Neronianæ fuerāt apud. S. Euſtathiū. Agrippinæ apud Pantheon. Titi poſt. S. Martinū, dicunturqꝫ hodie Capoces quaſi Capaces aquarum. Apud has hoc anno. MDVI. Felix Romanus Ciuis dum arcum diu obſtructum in uinea ſua recluderet, Laocaoon Virgilianum cum duobus filiis inuenit a Plinio libro .xxxvi. Cap. v. his uerbis memoratum. Laocoon in Titi Imp. domo, opus omnibus et picturæ et ſtatuariæ artis præponendum, ex uno lapide eum, et liberos, draconumqꝫ mirabiles nexus de cōſilii ſententia fecere ſummi artifices Ageſander, Polydorus, et Athenodorus Rhodii. Viſum igitur noſtris par opus famæ, quapropter Pontificis iuſſu in ædes Vaticanas traductum.

Thermæ Domitianæ apud Silueſtri. Nouatianæ apud Pudétianæ. Gordianæ Euſebi. Olympiades apud Paniſpernæ Templa. Varianæ autem, et Syrianæ et Decianæ in Auentino.

De Templis.

Templa etiā quædā deprehēdimus Aeſculapi inter inſulæ pōtes, quod. S. Ioānis. Ex altera parte Iouis, quod. S. Bartholomæo nūc dicata uidemus, nec alia ueſtigia apparent. Ouid. Iūctaqꝫ ſunt magno templa nepotis auo. Ipſam uero inſulā teſte Liuio aggeres, frugeſqꝫ i eū locū cōſtipatæ fecerūt, quæ ex agro Tarquinii in Tyberim

deiecto cõuenerũt. Herculis apud ſcholã græcã ſub Auẽ
tino ubi ærea ſtatua mea ætate reperta, quæ ĩ ædibus cõ/
ſeruatorũ uiſitur. Aedẽ Herculis rotũdi ad Forũ boariũ
Liuio, quæ nũc ſancti Stephani rotũdi iuxta Tyberim,
ſatis habet argumẽti eſſe: propeq; ædiculã pudicitiæ ĩter
ſcorta et Oenopolia, nũc Sanctæ Mariæ Aegyptiacæ di/
catã. Veneris Erycinæ extra portã Collinã ex uerſu Oui/
diano, Tẽpla frequẽtari collinæ ꝓxima portæ. Nũc in/
ter uepres monimẽta quædã apparẽt. hic teſte Liuio Lu/
di quãdoq; facti Tiberi circũflua inundante. Aliud itẽ
ueneris apud circũ maximũ Solis ab Aureliano conditi
quidã exiſtimant eas eſſe ruinas quæ ſupra Columnẽſiũ
ædes apparent Apollinis et Martis ubi febris ſacellum in
Vaticano. Martis itẽ extra Portã Capenã ad tertiũ lapi
dẽ bello Gallico Camillo uotũ, iuxta quod lapis mana/
lis uocatus cõſiſtebat, quo per ſiccitates in urbem relato
pluuia ſtatim manabat. Hodie Sanctæ Mariæ Prunetæ
imago ſi quãdo Florentiã trãſfertur, idẽ ſed cultu efficit
ueriore. Martis ultoris ſupra memoraui Neptũni in ripa
Tiberis id eſſe opinabant̃ unde his annis proximis ꝓpe
Sanctum Blaſium ingentes lapides ſunt effoſſi. Dianæ
ubi priſca in Auentino Iouis ultoris, quod et Pantheon
notiſſimum, Capitolini ſupra narratur. Flore in Quiri
nali poſt Sanctam Suſannam ex Martialis carmine.
Qua uidet antiquũ proxima Flora Iouẽ. Nã Capitoliũ
uetus et prope. S. Suſannam cernitur, ubi deſcenderis.

E regione uero horti Saluſtiani, Templum Caſtoris
et Pollucis, nunc Coſmi et Damiani ex Ouidi carmine.
Fratribus illa die fratres de gente deorum circa Iuturnæ
conſtituere lacus. Hic lacus prope. S. Georgium in ſpe-
cis conſpicitur. Hi fratres Tiberius et Druſus fuere, qui
Templum quod Poſthumius bello latino uouit, et fili-
us dicauit: illi reſtituerũt. Concordiæ, quod Mãlius præ
tor in Gallia uouit in arce dicatum. Alterũ Flauius ſcri-
ba in area Vulcani. Tertium Liuia conſtruxit ob uiri cũ
ea cõcordiam. Idq; putatur, quod in ortis ſanctæ Mariæ
nouæ conſpicitur. TEmplum pacis iam notiſſimũ. Arã
pacis prius fecerat Auguſtus, quam auxit Agrippina. Ia-
ni apud ſanctum Georgium quadrata, nunc ruina. Oui
dius. Cum tot ſint Iani cur ſtas ſacratus in uno hic ubi
templa fotis iũcta duobus habes? TEMPlũ bonæ deæ
a Claudia ueſtali in Auentino, deinde a Liuia reſtitutũ,
Saturni in foro ut deſcribit a Macrobio ubi ærariũ erat
id exiſtimamus coniecturis quod ſub capitolio Hadria-
no martyri poſtea dicatum cernimus. Iunonis Monetæ
ubi ædes Senatoris, et olim domus Manli. Vbi auté Lo-
cus damnatorum Iupiter Tonans. Vbi ara cœli arx fue-
rat ex cõiectura altioris loci, et ſubrerranei, quẽ nos uidi-
mus poſt arcem. Buſta Gallorum qui Liuio teſte in ob-
ſidione Capitoli peſte abſumpti ibi cremabantur. Iuxta
uiſitur Iupiter Panarius ſiue piſtorius ingẽti ſtatua nũc
dubitans memoria iactorũ panũ a Manlio opinionẽ co-

piæ facientium. In Capitolio ciuiũ nullus poſt Mãlium damnatum habitabat. Ter aũt flagrauit. Ad id gradibus ſicuti nũc aſcẽdebat. Carcer Tullianũ uocatus, apud. S. Nicolaũ. Eruditioribus tamẽ hic carcer Claudii triũ uiri ſeu lathomiæ ſunt, ubi. S. Petrus ſub Capitolio ex ĩdicio, quod teſte Varrone Tullus hoſtilius hũc foro Romano imminentẽ conddit. TEMplum Veſtæ rotundum inſtar pilæ quod Veſta terrã ſignificet Ouidio teſte. Numa intra palatium et Capitoliũ dedicauit, qđ et Cicero indicat. Lucus inqt Veſtæ ad radices palatii deuexus in uiam nouã. nũc. S. M. liberatrix, ubi plurima ueſtalium ſepulchra uidemus eruta. Nã in ea parte uia noua multis uiæ ſacræ coniũgit, Templum Fauſtinæ et Antonini, apparet ex inſcriptione prope Coſmũ et Da. libertatis in Auẽtino ex mulctatitia pecunia a. Ti. Sẽpronio Gracho gracotũ auo. MATVtæ a Seruio Tullio inforo. Deinde a Camillo refectũ. FORtunæ uirilis ubi nudæ uirgines inſpicibant. Ouidius. Vtq; tegat, celetq; uiros, fortuna uirilis Preſtat. AMPHitheatra duo primũ Titi notiſſimũ fontes habebat duos ad recreandũ æſtu laborantẽ turbã. Alterius ſane fontis nũc in uia inter amphitheatrum et arcũ Conſtantini ſuperſunt ueſtigia. Vidiq; ego iam uetus nomiſma habens a tergo ampithebatrũ cum his fontibus. ALTerũ Tauri Statilii ex ortis Cænobii. S. Crucis oſtenditur, THEAtra tria. Pompeii apud ædes Vrſinorum in floræ cãpo, ubi ſtabula ſunt equorũ, aperte

nūc cernit̄, quaprópter nō temere fortaſſe poſteritas hūc locū de ipſius amicæ Floræ noīe appellauit. MARcelli a Cæſare cœptū ubi Sabellorum ædes. BAlbi ignoratur. BIBLiothecæ. xxiiii. Sed præcipuæ Palatina et Vlpia.

ob-[illegible]. vi- OBElisci ſex, potiſſimi in Circo Max. duo quorū unus adhuc monſtratur obrutus. In campo Martio unus, qui horas oſtendebat. In Vaticano adhuc incolumis Auguſto et Tiberio dicatus ut ex inſcriptione apparet. Hic omnino teſte Plinio ī ſui molitione effractus eſt. Nauis quæ eum ex ægypto iuſſu Auguſti aduexerat in portus conſtructione ſubmerſa eſt. et Arbor quatuor complectentium ulnis craſſitudine fuit. In Mauſoleo item Auguſti duo alti ſinguli ped. xlii.

ARCus etiā plures, ex quibus tantū apparēt Titi, Conſtantini, Seueri, Galieni ad. S. Vitum, et Domitiani qua itur per Flaminiam ad populi ædem.

CIRci quatuor oſtēdūt, Flaminius et Maximus, et apud tabernas, obſcuras, appellatas, ubi funes torquent̄. Quartus apud ſanctū Sebaſtianū ob prætorianorum exercitationem conditus uti putatur.

NAumachiæ quinq;, ex quibus una Domitiani monſtratur e regione arcus eius, inter uinearum caua dextrorſus euntibus ad ædem populi.

Curiæ ſiue ſenacula quatuor traduntur Pompeii prope theatrum ipſius. Alia in Capitolio ea eſſe conuicitur ubi adhuc columnarū inſcriptio uiſitur. S. P. Q. R. incēdio

conſumptum reſtituit. Hoſtilia cum regia Tulli ubi. S. Ioannis et Pauli ædes. Vetus apud Petri uincula. Nã et Curiæ ſicut pleraq; publica opera dedicabantur: non tamen omnia dedicata ſacra.

Exquiliæ ubi. S. Maria maior prius ad præſepe, dicta ab excubiis Seruii Tulli, qui ibi Habitauit.

Armiluſtrũ id putauerim ſpatii, quod in teſtatia nunc eſt. Nam in regione Auentini ponitur, nec ſane aptior locus recenſendis armis: ac militibus oſtenditur. Fuere et in eodem fornaces.

Argiletũ et ficus ruminalis iuxta ambo ſub palatii parte ab latere: S. Georgii, apud etiã templũ VElabrũ fuerat.

Lupercal ex alia itẽ parte ſupradicti mõtis, quæ Septizo- niũ ſpectat Seueri Imp. opus ſepulchri gratia cõditum.

Tiburis locus adhuc durat ubi Martialis domus ex eius indicio carminis.

Inſuper ut Cloacis aqua ſubterlabẽte urbs pene tota pẽ- ſilis erat, ut ex libr. iii. epiſt: Caſſiodori coniicimus, inter quas Cloaca maxima teſte Liuio a Tarquinio priſco fa- cta quæ adhuc mõſtratr̃ e tabernis quadã iudæorũ platea et in ripa Tiberis. Id aũt ædifici, quod apud Angeli tem plũ cernitr̃ ædes apparet reſtituta a Seuero et Antonino filio, ut ex inſcriptione cernitr̃. Nõnullorum etiam pri- uata deprehenduntur.

Domus Neroniana teſte Tacito incipiebat inter Cœliũ et Palatinũ circa fere arcũ Cõſtãtini, tẽdebatq; i exqlias.

Domus Cæſariana ubi Liuia porticus, poſtea templum Pacis. Ouidius. Diſce tamen ueniens ætas, ubi Liuia nunc eſt Porticus, ingentis tecta fuiſſe domus. Tranquillus uero ait. Templum Pacis ubi Liuiæ quondam Porticus. Domus Ciceronis in palatio iuxta forum in eadem parte. Velia eſt a uellendis olim pecoribus: attondendiſq; gregibus in eo loco, ut ait Varro, ubi et ædes poblicolæ dirutæ.

Turris Mœcenatiana cum ortis unde Nero ſpectauit incendium inter Thermas diocletianas et baſilicam ſanctæ Mariæ Maioris loco eminentiore. Priuata Traiani ideſt ædes cum Thermis in Auētino teſte P. Victore ea nūc apparent, quæ in uinea noſtra compræhenduntur. Nam eo uſq; aqua item Traiana deducebatur. ut ex marmore literis repertis cōſpeximus. Hic enim Marius frater ueruſtatis curioſiſſimus alta effoſſa tellure Cameras, lithoſtrata, ſolia balnearum, latiſſimaſq; repperit habitatōnes. Prata Mutia et Quinctia trās tiberim, quorum altea prata uidemus appellari. Altera Quinctia, quæ. Q. Cincinatus arabat contra ubi tunc nauualia erāt. Liuius dicit eſſe. Naualia autem ipſa nunc ripam uocamus. In cœlio præter aquarum formas AEDES LAteranorū, propeq; æream ſtatuā pacificatoris M. ANTonini uidemus. Nymphea in urbe: xi. erāt enim loca princpū uirorū amœna aquis inductis. Mutatoria item magnorum priuatæ domus ad ſeceſſum et delitias. BASilicæ etiam plures quo

ſe reciperent diuerſi litigantes. In VRBE tota ædiculæ cccxxxix. Domus. Mxxxxcvi. Inſulæ. xlvi. M. Dcii. Vici cxx. Vicomagiſtri. Dclxxiiii. Curatores uiarũ. xxix. offi/ciorũ Piſtoriæ. ccliiii. Cohortes prætoriæ. ix. Vrbanæ. iiii. Vigilum. vi. Menſæ oleariæ Duo Mil. ccc. Caſtra equitũ ſingulariorũ, peregrinorũ, Miſenatiũ, Rauẽnatiũ, Tabellariorũ, lecticariorũ, Victimariorũ, Silicariorũ. Prætoriana ubi nũc caput bouis in uia Appia a Tiberio ibi præ/ſidio dicata, primuſq; tyrannicũ morẽ exercuit. Domus hic etiam maioris ædificii ac magnorum uirorum notantur. Reliquæ inſulæ. Templum ſiue ædem cum erat incolumis, cum uero ſemidiruta aut obſoleta, aream dicebãt. Cœmiteria ſacra Priſcillæ ĩ uia Salaria apud. S. Siluestrũ. Prætextati in uia Appia apud. S. Ianuariũ. Catecumbæ apud. S. Xyſtũ. Domitillæ in uia Ardeatina apd̃. S. Pe/tronillã. Ad duas laurus in uia Labicana. BALbiæ item in uia Ardeatina. Calapodii in uia Ardeatina apud ſan/ctũ Calliſtũ. ad Vrſum pileatũ apud. S. Bibianã. Cõmodillæ in uia Oſtiẽſe. Traſonis in uia Salaria. Apud. San. Saturninum In cliuũ Cucumeris. Apud. S. Ioannẽ Baſillæ ĩ uia Salaria. Ad Inſalatas in uia Portuẽſi. Apud. S. Felicẽ. Baſilica in uia Ardeatina. De Cæteris uero religioſis locis, quæ imprimis cõmemorare fas erat, iter põtifices mihi dicetur. Reliqua item profana curioſorum ſcholæ diligentius perſcrutãda relinquo cum priſca urbis facies nulli ſatis dignoſcatur tot paſſæ barbarorum iniurias.

Finis

AD EVNDEM. R. IOANNEM MATTHAEVM.

i Am Laſſuli digiti ferias optabāt, cum Amori: qui perrumpit omnes difficultates, nihil factū uidetur. Nulla enim laſſitudo impedire officiū et fidem debet. Putauimus et tibi fore nō iniucundū poſteriſq;, qui per te legent, non inutile, colligere et quaſi recognoſcere ciuitates Italiæ, necnō loca, quibus nominibus olim uocabantur, et quibus irruentibus efferis nationibus, poſt adulterinis .i. barbaris decolorata ordeant. Cumq; mille ſexaginta ſex ſint ciuitates Italiæ, ut nonnullis placuit, ſeptingentæ ut Iginius, Stilus curiæ Romanæ ſexaginta quatuor recenſet: Vix uni aut alteri ſua facies, ſuum nomen hæret, tantū poteſt abolere uetuſtas, et mori ſaxa, nomina, Titulos cogere. Sed iam uale: ac felix pellege, Piumq; per æs ac libram tuū complectare, diligas, in tuis habeas.

Numerus Ciuitatū Italie

Ex Flauio.

LIGVRIA.

Ab Liguria patriaq; tua Vir lectiſſime Plinium ſecuti texendum hoc opus duximus.

Liguria a Varro Flumine ad Macræ amnis hoſtia longitudinem habet, et hinc Appenino, inde mari infero

clauditur, qui ratione pars inferi maris adiacens a Varro ad Macram dicitur Liguſticũ pelagus. populi eius prouinciæ Ligures. Hi obſtinatius iugum Romanorũ recuſarunt, et illis animoſe aduerſati fuere auctore Liuio. tãdem ductu poſthumi exarmati ſunt. Genua regina Regni Liguſtici, ab aliis dicta putat̃ a Genuo Phaethontis ſocio. Alii de Iano fabulantur. Sunt qui a gena membro capitis ducunt. Ego uero a genio: et geniali ſitu dictã reor. Nihil eteni genialius et amœnius, ſiue ueſtitius hac ora excogitari poteſt, ubi ſemper uernat aut autũnat. Nuſq̃ delitiæ ſupiniores. Huius mentio prima fit a Liuio libr. xxi. Diruit Mago Frater Annibalis. Liuius Lucretio prorogatum imperium ſcribit, ut Genuam opidum a Magone pene deſtructum exædificaret. Genua anno a Lucretii inſtauratione plus minus ſeptingenteſimo, et ſalutis chriſtianæ ſexcenteſimo atq; ſexageſimo, Rothoris Longobardorum rex, Romanis, quorum imperio ſemper antea ſubiecta fuerat, abſtulit. Mox cũ ſæuiter a Longobardis regeretur, ad Carolum Magnum Imperatorẽ Pipini filiũ defecit, præfectiq; ſunt duces, qui comites dicebãtur. Saraceni pœnis ſibi ſubiectis immiſti anno Chriſti nongẽteſimo et trigeſimo quinto Stephani ſeptimi pont. Ro. Temporibus Genuam cœperunt, ſpoliaruntq;, et quod raro alibi eſt auditum, omnibus mortalibus, qui cædi ſuperfuerãt populariter aſportatis, muros urbis omni humano habitatore uacuos relique-

Genua im

Rothoris

Carolus pipinj

Genua a ſaracenis Capta

runt. Scribit tamē Andreas Dandulus Venetorum dux Franciſci Petrarchæ amicitia clarus impuberes oēs breui genuam fuiſſe reuectos. eſtq; eius teſtimonium eo locupletius, quod Veneti, Genuenſeſq; magna ſemper æmulatione contendere ſoliti, per Danduli ducatus tempora graui ac periculoſiſſimo utriſq; bello conflictati ſunt. A quadringentis uero annis maximū Genua habuit incrementum, quæ uires nacta ingentes terra, ſed mari longe maiores Liguriæ cui Imperat nomen obſcurauit, ut quæ pars ī Varrū.amnē expoſita occidētem ſpectat ſolē: riperia occidentalis, quæ ad Macram pertinens in orientē eſt uerſa, dicat riperia genuæ orientalis. Inſuper Corſicam. Cyprum, Aſiam, Thraciā, Scythiam, deductis colonis ac ſuis uictoriis illuſtrauit, et negocio q̄ otio felicior, nunc illis terrori eſt, quorum inſidiis prius, et crudelitate bis concidit.

Aternum opidum Liguriæ nunc Piſcaria uocatur.

Portus monœci nūc Villa frāca. Poſthæc Monicus portus: ut Ptolemæo placet, nunc Monachus.

Imminet Monacho caſtellum nunc ignobile ſola uiarū aſperitate notiſſimum paſſus prope duo milia a mari recedens Torbia appellatū, quod Iacobus Bracellus uir eloquens et doctus, Trophea Auguſti a priſcis appellatum fuiſſe affirmat, quæ fuit Patria Helii pertinacis Imperatoris Romani.

Abintimilium ciuitas, nunc Vintimilium.

LIGVRIA

Opidum Dianæ nunc Dianum.

Abingaunum urbs opibus ac uetuſtate nobilis, nūc Albinga Proculo Imperatore Romano Alumno et Ciue ornata.

Sauonam Liuius nominauit ſicut noſtra facit ætas. Plinius Sabbatium. Pomponius mella Sabbatiam.

Liguria habuit olim latiſſimos terminos, quippe cū Piſas in liguribus conditas Trogus ſcripſerit.

Genua habuit ad quadraginta Cardinales.

Genuæ latus orientale Ferior amnis præterfluit, quem nunc Biſamnem appellant.

Delphini portum, nunc portum finum uocant.

Proxime Clauarum opidū nouum Entella Fluuius mare illabi t̃, quem aliquando Laboniam dictum nunc Lauaniam appellant.

A Lauanio Vico originem traxere Fiſcorum familia Lauaniæ comitū nobiliſſima, Pontificibus et Cardinalibus Romanis ornata.

Sigeſtæ Tiguliorum uico, quod Sigeſtrum uocant contermina eſt Monilia, quos duos colles uitiferos, Moneliā nunc appellant.

Vulnetia Caſtellum uulgo Vernatia appellatum.

Vina Lunéſia, quæ Plinius plurimum laudat, nunc Vernatiæ dicuntur, et hæc feſtinanti ſatis de ciuitate, de qua numquam ſatis.

De Origine et geſtis Venetorum.

Anno conditæ urbis Venetæ Quinto Vigeſimo et tre/centeſimo, Iuſtiniani Secundi Imperatoris Coſtantino/politani temporibus. Gregorio tertio pōtifice Romano et Pipino primo Francorum rege Turci primum Aſiā inuaſerūt. Fuerūtq; ipſi Turci Scythæ ex his, quos Ale/xandrū Macedonem inter Hyperboreos montes ferreis clauſiſſe repagulis cum alii tradunt ſcrptores, Tum bea/tus Hieronymus affirmat.

Cum Veneti obedirent Imperatori Cōſtantinopolita/no concedente Charolo principe iuſto et magnanimo permiſſi ſunt legibus ſuis ita uiuere, ut pariter utriq; im/perio obedirent, cui fœderum cōditioni Leo tertius pon-tifex Maximus adſtipulatus eſt.

Saraceni tum primum Tyrannos habere cœperūt, quo/rum unus Aegyptum et Africā occupauit. Duo Hiſpa/nias inter ſe partiti ſunt, et Quartus Paleſtinam ac Syriæ Loca cœpit.

Marci euangeliſtæ corpus Venetias eſt tranſlatum duce Iuſtiniano Patritio anno conditæ Vrbis Venetæ primo ſeptuageſimo et quadrigēteſimo. Eccleſia quæ nūc extat Sancti Marci Venetiis ædificari cœpta.

Vrſus Dux Venetus a Cōſtantinopolitano Imperatore Protoſpatarius declaratus eſt, iſq; Dux accepti muneris gratias relaturus cāpanas duodecim magni pōderis Baſi lio Imperatori dono miſit, quas primas habuit Græcia.

Exciti opulentiæ Vrbis Venetiarum fama, Vngari ſigna conuertētes in eã duxerunt, et lembis tumultuarie fabri/catis, quorum aſſeres pellibus conglutinarentur, ciuitas noua capta ad primum impetum eſt incenſa.

Vrbs Venetiarum ab Vngaris incenſa

Anno qui ſecutus eſt conditæ urbis Venetæ ſeptuageſi/mo quinto et quadringenteſimo Saraceni Africam, Genuamq; urbem cœperunt, in quam maxima uſi ſunt ſæ/uitia. Vrbe enim ſpoliata, et cæſis omnibus puberibus, impuberes et fœminas aſportarunt.

Aegeum mare nunc Archipelagus uocant. *Archipelagus.*

Euboia nunc Nigropontus. *Nigropontus.*

Andreas Vngariæ rex ab Honorio pontifice in prædi/ctam expeditionẽ accerſitus, ius omne, quod in Dalma/tia ſuum ad id temporis regnum habuerat Venetis ideo cōceſſit: quia eum uſq; ad Damiatam cum exercitu am/plo nauibus deportarunt.

Dalmatia Venetis conceſſa.

Ptolemais, quæ prius Accon et Accia dicebatur: ita ſolo æquata eſt a Sultano ut fundamēta ſint effoſſa, ut nullũ urbis, nullum poſt hæc ædificii ueſtigium appareret. *Ptolemais.*

ETRVRIA.

Magiſtratus Etruriæ Caſtaldio appellatus. *Caſtaldius*

Liguſtini populi nunc Charariæ dicuntur, de quorum marmoribus Iuuenalis. Nam ſi procubuit qui ſaxa ligu/ſtica portat Axis. *Chararia*

Secũdus in Etruria fluuius Auxeris a quibuſdã uetuſtis, ſed a Liuio Mera appellatus, quem nunc Serclũ dicimus. *Serclus f.*

Apud Vmbronem fluuim, quem Plinius inquit nauigiorum eſſe capacem, Interius eſt Vibona uetuſti nominis opidum.

Plumbinum noui nominis opidum, quem locum Romanæ eccleſiæ rerum ſcriptores anno nunc trecẽteſimo Plumbinariam dixere.

Populonia fuit uetuſtiſſimum opidum, quam Nicea patritius Conſtantinopolitanus Dux naualis exercitus regnante in Italia Bernardo Charoli Magni nepote ui captam diripuit, et igni, ferroq; funditus euertit, ut parua ipſius urbis ueſtigia nunc appareant.

Argẽtarius mons in Peninſulam mari immiſſus, in quo eſt uetuſti nominis portus Herculis: quæ loca rari nunc habitant.

Lacus Volſinienſium, nunc Bolſenæ, Bulſinum Procopius dicit.

Mons Altus ſuper Oſtia lacus Bolſenæ Vetuſto in loco Grauiſcarum, quod appellat Virgilius intempeſtum.

Scribit Plinius apud Grauiſcas Corallum gigni ſolitum prout nunc gigni et expiſcari conſtat.

Cornetum crediderim eſſe quod Ptolemei, Plinii, Pomponii Mellæ teſtimonia caſtrum Inui uocant. Auctũ tradit eſſe Tarquiniæ ibi proximæ olim urbis uetuſtæ ruinis, unde Tarquinii orti.

Ciuitas uetus fuit centumcellenſis portus, quam Saraceni deſtruxerunt, ubi conſtat Auguſtinũ libros de trinitate

conſcripſiſſe. Ciuitatis uero ueteris portū prætergreſſi magna inueniūt uetuſti ædificii fundamēta: in quibus Pyrgo appellatis paruum eſt ſacellum, eoq; in loco Pyrgos fuiſſe ueteres a Virgilio appellatos conſtat. Pyrgo

Proximus mare influit Ceretanus amnis, ſecus quem intus eſt Cereuetere nūc: quos fuiſſe ſcimus Cere ſeruatorū, quo tempore Galli Senones urbem cœpere, ſacrorū memoria celebre opidū. Ceruetere

Sequitur Pertenuis locus in paludibus. cui Perge olim appellato, nunc palus dicitur, ab Vrſinis poſſeſſus. Palus

Annibal iuit per Valles Arni, quæ erāt ubi nunc eſt incisa ita dicta, quoniam ſaxum apertū eſt, et ita exoneratus Arnus. Incisa

Bibiena opidum in montibus nobile. Bibiena

Senarum urbi magno decori fuit celebratum in ea concilium, in quo Gerardus Florentinus Epiſcopus in .ii. Nicolaum pontificem Ro. Creatus conſtitutionem fecit, quæ in decretis patrum extat, Diſtinctione tertia et Vigeſima pontifices Romanos eligendi Cardinaliū collegio, et nemini ulterius ius eſſe, cui concilio centū et triginta Epiſcopi interfuere.

Dana fluuius nunc Palia. Palia

Radicofanum a Comitiſſa Mathildi caſtellum eccleſiæ dono datum. Radicofanu

Peruſiam Etruriæ primariam ab Achæis conditam Iuſtinus inquit. Perusia

Flaſcon? Mõſ.
Mons Faliſcorum corrupte dictus mons Flaſconus.
Orta.
De Orta ciuitate Etruriæ fortaſſis intellexit Virg, cum inquit. Ortanæ claſſes.
Veij.
Ciuitas Caſtellana Veii.
Franciſcus Fianus certiſſimis docuit coniecturis Veios fuiſſe apud Pontianum Caſtellum Tiberi item et Fiano propinquum.
Ciminius lacus, nunc Vici.
Vetralla.
Vetralla nunc, olim Forum Caſſii.
In uia Caſſia duodecim a Sutrio abſunt Bacchanæ ue-tuſti nominis locus.
Ex paruo lacu Bacchanas attingẽte paruus orit̃ Fluuius apud Valchã in Tyberim cadẽs, qui licet aquis ſit tenuis ac exilis, celebratũ ĩ hiſtoria hẽt nomẽ. Eſt.n. Cremera.
Cremera.
Lacus Tarquiniæ nũc Anguillariæ, ex quo familia flu-xit, ut in Romanis noſtræ ætatis, uetuſta, comitum An guillariæ appellata, quorum Vrſus urbis Senator Fran-ciſcum Petrarcham Laurea inſigniuit.
Lacuſ anguiſ lariæ
Petrarcha lau rea ĩſignit?

Finis Etruriæ.

LATINI INCIPIVNT.

Opidum Sãctæ Felicitatis prope Circeios, Plinius Nym phæum uocat.

Taracinæ etiã nũc adiacet paludis Pontinæ pars, quã pa ludẽ faciũt amnes duo, eorũq; maior Vfens appellatus.

Pons Coruus opidum Fregellæ fuit.

Roma nũc Petentibus Taracinam iter eſt primũ duo-

decimo miliario marinum, quod non abſurde Marianã uillam fuiſſe ut credam facit proxima. L. Murenæ uilla ſemi etiam integra, et prædium porcium uulgo notum. Gazarolũ noui nõis opidum, olim. L. Murrenæ Villa. In opido quod corrupte ciuita Indiuina appellãt, lapis repertus eſt literas inſcriptus maiuſculas, quæ Lanuuiũ illud opidum fuiſſe oſtendunt. Ciuita Indiuina

Honorius tertius de gente Sabella.

Vbi olim fuit Forum Appii, nunc eſt Monaſteriũ Foſſa noua appellatum.

Valmontanum ubi Lauici fuere.

Gallicanum Gabios fuiſſe coniicimus. Gabij.

Bonifacius Annum Iubileum primus Romanorũ pontificum Romæ inſtituit. Annus Iubileus

Ciuitas Bouillarum, nunc Babucum. Babulcũ.

Extra Tybur monimenta ſunt uillæ, quam Hadrianus extruxit, de qua meminit Helius Spartianus.

Supra Tybur mõtes ſunt ardui, et late diffuſi, ubi fortiſſimi olim habitauerunt Aequicoli, de quibus Maro intelligit. Aequicoli

Federicus primus Imperator Romanus Theotonicus reædificauit Tybur.

Talliacocii Vicus Varronis, alii Vicũ Varriũ id putant.

Pillum et Pullanũ nũc dictum Pilium et Palianum.

Monaſterium ſanctæ Mariæ de Crypta ferrata in uilla Ciceronis Thuſculana ædificatum. s Maria d Crypta

Lucullanum Lucii Luculli uilla, quæ nunc dicit fraſcha tum, ubi aquam uirginem, quæ nunc unica Romā per/ducitur, inuentam eſſe conſtat.

Tuſculani duce Rainone eorū Tyranno Federici Im/peratoris Aenobarbi copiis coniuncti, Populū Romanū clade maxima affecerunt, quæ cānenſi cladi prope ſimi/lis numero cæſorom fuiſſe dicit, adeo ut Roma poſtmo dum caput nunq̄ attollere potuerit.

Eſt Albæ Marinoq; proximus Albanus lacus emiſſus a Romanis ut ueis potirentur.

Scribit Seruius nemus appellari Lucum haud longe ab Aritia, in quo lacus eſt, ubi ſpeculū Dianæ dicitur, quod hodie Cynthianum uocatur.

Pulchrū et pene mirū eſt uidere clauos maiores æneos, quibus cubitalibus nauis conſtructa erat ita integros, ita politos, ut nuper a fabri ferrarii incudibus exiſſe uideant.

Māmolus pons in uia Tyburtina ædificatus eſt a Mam/mea Alexandri Genetrice.

Vetus Gampania nunc Terra laboris dicta.

VMBRIA.

Vmbriam noſtri Ducatum uocant Spoletanum.

Opidū ſancti Sepulchri burgus dictum, ædificatum eſt in fundamentis Villæ plinianæ, ad radices appennini p/pe Tyberina

Tifernum ciuitas Caſtelli dicta.

Tinium opidum, nunc dicitur Topinum.

Aſſiſium Propertius Axim uocat, innuitqꝫ conſtruendo eius urbis muro conſilium attuliſſe.
Tennius ſiue Topinus amnis.
Montonū Bracteꝯ rei bellicæ præſtātiſſimus, illuſtrauit.
Triuiū nunc, olim Trebula, Virgilius Mutiſcas inquit.
Subeſt colli, in quo Triuiū eſſe duximus ꝑlucidus fons tantam ſubito euomens aquam, ut intra ſtadii unius curſum efficiat fluuiū qui infra Fulginiam labit̃ ĩ Topinū.
Sertorius dux Romanus fuit Nurſinus, et. S. Benedictus.
Velinus lacus nunc a pede Luci opido uocatus, qui cadit in narem prope Interamnam ſex miliaribus.
Cures Numæ pōpilii patria ꝓpe eccleſiā ſācti Eutimi regionis Sabinæ, de qua meminit Gregorius in regiſtro.
Nomētū opidū nūc deſertū propter grauitatē aeris.
Caſtellum in colle Poggium Mirretū, cui Torrentulus adiacet riuus ſolis dictus, quē Digentiā uocat Horatius.
Prope Farfarum opidum Poggiū Curteſii a Curteſio amne ſubtus delabente uocatum. quem quidem fluuiū Alliam priſco nomine dictum fuiſſe conſtat.
Prope uallē quā facit Farfarus ĩſabinis Horatius habuit agrum.

PICENVM.

Iſaurus fluuius, nunc Folia dictus.
Saxum eſt prope Vrbinum ſiliceam habēs duriciem ducentis paſſibus lōgitudine, et octo altitudine perforatū. Curribus item factum eſt peruium, cui a forma, actuqꝫ

Forulo eſt appellatio. Docetq; Titulus literis cubitalib. in frõte exciſus. T. Veſpſianũ et nõ Auguſtũ Octauiũ: qui uiã ſtrauerat Flaminiam, id Foruli opus curaſſe.

Recanatu Ricinetum et Ricina nunc Recanatum.

Macerata Macerata ciuitas noui nominis et ipſa Aeliæ Ricinæ ſicut Recanetum excidio auſpicium ducit.

Vrbs Saluia Vetus diruta apud Caſtellũ ſancti Geneſii.

Tignium ne S. Maria Opidum nũc Sancta Maria in Georgio inter primaria Marchiæ annumeratum, quæ urbs olim fuit Tignium, de qua meminit Cæſar in Cõmentariis. Sequitur amnis nunc Tenne, olim Tigniæ.

FLAMINIA.

Via flaminia Flaminia dicta eſt uia, quã Octauius Auguſtus ab urbe Roma uel potius a circo Flaminio Ariminũ uſq; ſtrauit.

Santern fl. Vatrenum Immolæ fluuius, nunc Santerno.

Marida fl. Ariminum Fluuius, nunc Marida dicitur.

Pons Miluius ad Tyberim a Marco Scauro, ſicut Ammianus Marcellinus refert, conſtructus.

Pissatelu Rubicon Torrẽs perexiguus, Piſſatelum nunc, et Ruconem uocant.

Adhuc in marmore apud Rubiconem ſunt hæc uerba. Iuſſu mandatu ue. P. R. Conſ. Imp. Miles. Tiro. Cõmilito Quiſquis es, Manipulariæ ue Centurio Turmæue legionariæ huc ſiſtito, Vexillũ Sinito, ne citra hũc amnẽ Rubiconẽ ſigna ductum, cõmeatũue traducito. Siquis huius iuſſionis ergo aduerſus ierit, feceritue adiudicatus

eſt hoſtis. S. P. Q. R. Sãctio Plebis Citi. S. Ve. C.

Grimoaldus Longobardorum Tyrannus diripuit forum Pompilii et arari fecit.

Brentenorium Plinius Brintum uocat.

Caſtrum Mutilum nunc dicitur Mutiliana.

Rauennam muris nunc extantibus cinxit Tiberius Imperator, quod literæ docent cubitales ad portã eius clauſam, quæ aurea dicitur.

Fluuius ad ſiniſtram Rauennæ olim Vitis, nunc aquæ ductus.

Caſtrum Carum eſt opidum prius Salſubium a ſcatente ibi ſalſo fonte dictum.

Bagnacauallum prius Tyberiacum, et aliquando ad caballos appellatum.

Martianus Torrens latera alluit Mutilianæ: cuius Mutili tunc appellati Liuius in principio belli Macedonici meminit.

Bononiæ ex ædibus Hieronymi de Benedictis.
M.D.XX. Menſe Februar.

REGESTVM.

AA BB CC DD EE FF GG HH II kk

Omnes Duerniones.